

SAŠIUVAS

Metai II.

TREČIAS.

TĒVYNĒS S A R G A S.

MENESINIS LAIKRAŠTIS

paskirtas dvasiškam ir medžiagiškam Lietuvių
tautos užlaikymui par jos apšvietimā.

MENU 1897 KOVAS.

TILŽEJE.

Nū Rėdystės.

Trims dovanotojams iš M. Nū Jusų par rankas p. Vaišganto gavome 25 rublius. Didelei ačiu Jums už pašalpą mūsų laikraščiui ir davimą puikaus pavyzdžio savo sąbroliams.

P. Trakui iš Vilniaus. Įdūtus 4 rubl. p. Aukupaičiui apturėjome; jis pasakys nū ko Tamista gali lengviaus prigauti mūsų laikraštį. Ačiu, bet draug prašome Tamistos, idant teiktumies savo draugus patraukti prie skaitymo šio laikraščio.

J. M. p. A. Kerbedžiui iš Ž. Ne tiek mums Tamistos rublis meilus, kiek darbavimos lietuviystės dvasioje. O, kad visi tokie butu! Linksmu mums apie tai girdėti, ale dar labiaus džiaugtumemes, kad Tamista didesnį žiburį savo apygardoje užkurtumei! Tamistos žodis terp sąbrolių nenuėitu ant vėjo. Prašom, prašom!

P. Driskiui iš Ž. Nū Tamistos 3 rublius par rankas p. L. A. apturėjome. Ačiu! Jis ir laikraštį pristatys. Ar negalėtumei Tamista su draugais sutaręs rinkti nū jų po keletą trirublinių kasmetą į tėvynišką išdą. Butumei ir vadintumeis mūsų prietelium, ar tai negeistina?!

Zokoninkui iš Rumš . . . . Tris rublius ant laikraščio nū Tamistos prijėmeme. Kaip ir iš kur jį prigauti p. Aukupaitis parėdys. Ar nerastumei Tamistą daugiau skaitytojų savo apygardoje? Labai ačiu sakytumime.

TĖVYNĖS SARGAS.

„Mylėk V. Dievą už visa labiaus,
„Artimą kaip pats savę, o
„Tėvynę už savę daugiau“

Išsina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis; Su prisiuntimu (uždengtose kopertose) į Gudiją 6 rubl. Su prisiuntimu į Ameriką 1 dol. Su pasiuntimu į kitas šalis 2 rubl.

Į t a l p a.

<p>I. Aukso kalnai — svetur . . . 1 Ant sargybes. 1. Užmirštas „Varpo“ feiletonas. 2. Ar teisingas „Varpo“ sudas apie „Tėvynės Sargą“? 3. Ką „T. Sargas“ vadina bedieveis, netikeis? Vaišg. 6 Kas girdėtis? Nū plačios pasaulės. Indijos nelaimės Sūmų žemė. Kaip Sūmai degtinę vartoja. Siborija. J. K. Siberijos gelžkelis. Teisdarystė svetur. Kunigaikštis — kunigas. Švirplys. Darbininkams palengvinimas. Amburgas. Žydai nemylimi . . . 14 Iš Lietuvos. Skūdas. Tyrimas kunigo. Tasai. Lietuvei Magi-</p>	<p>liavo gubernijoje. A. D. Latvių deputacija. A. D. Raguva. Be žydų . . . Titavenai. Satės. Prasčiokelis. Lietuvos naujas gelžkelis . . . . . 25 Svetimi raštai. Negirdėtas balsas iš gudų pusės. Rinklys. Kalbos dalykai. Ant. D. . . . 35 Į rašytojus žodelis. A. D. . . 37</p> <p>II. Patarmės dėl staliorių. (Taša). A. Dailidė . . . . . 41 Keidošių Onute. Parašė Savasis. 55 Katilas ir Pūdas. Aldonas. 58 Kalendorius . . . . . 59</p>
--	--

—*—

I.

Aukso kalnai — svetur.

Daug iš mūsų žmonių bega į svetimas šalis; dabar tankiausei priplaukia lig Afrikai. Kapštadt, Joannesburg tai jau ir Lietuvoje žinomi miestų vardai, girdėti ir tamsiosę grįtelese. Mažai berasi Lietuvoje parapijų, iš kurių kas-nors nebutu

išvažiavęs Amerikan ar Afrikan. Pasakoja apie negirdėtus uždarius, apie pinigus, kuriūs tiktai imti tereikia, — toks mat jau atsirado rojus ant žemės. Teip pasakoja, o toje pasakoje yra ir tiesos dalis. Kas žino kalbą, kas moka **gerai savo amata**, kas turi gerą mokslą, tokie visi gali gražiai užsidirbti. Jei teisingai gyvens, tai ir jie nesusi-kraus didelės pinigų kruvos, dėlto kad nū kitų imdami didelius pinigus, turės mokėti ir kitiems nemažai už savo reikalus

Tiesa, yra tokių vietų, kur uždarius labai didelis, sulyginant su tū, kokį pas mus Lietuvoje gauna žmonės. Afrikoje, Transvaalio kraštę, darbinikas gali užsidirbti ant dienos lig 15 šyllingų, mūsų piningais 5 ir 6 rublius; murinikas, kalvis, dailidis, batsiuvis ir kiti tokie amatnikai po 10 ir 15 rublių ant dienos; tarnaitė prie ponų lig 10 rubliu ant nedėlios. Pasakiau čė visudidžiausi uždari, koks galimas yra rasti — nevisur ir nekiekvienam. Toks uždarius tai jau iš tolo kvėpa saldžiai dar beskaitant laišką, o kas bebutu nuvažiavus. Kas bebutu? Nuvažiavęs trokštumei atgal grįžti; žinoma, jei tikrai nuvažiūtumei, nės nevisiems pasikloja kelionė. Mergaitės paprastai pražūsta pakeleje paleistuvystės namūse, kur jas pardūda vožėjas, tankiausei **žyd**as, lig kokias nevalniķes. Iš tokių namų mergaitės jau nebeišsi-liūsūja; verkia graudžiai bet laisvės neberanda: pražūsta ir dvasiškai ir kuniskai. Varšuvoje nesenei atrado policija cielą draugystę — šaiką tokių žydelių, pirkėjų teip vadinamojo „gyvojo tavoro“. Tie bedušnikai prikalbinėja mergaites

plaukti už marių, prižadėdami aukso kruvas ir ponaičius, už kurių galės ištekėti, jei norės. Jei mergaitė netiki iš sykio, tai pradeda siuntinėti jai laiskus iš Afrikos ir Amerikos, kuriųse kviečia jas gentis ar pažįstamieji, jau pirma išvažiuo; tie laiskai, rašyti žydų, galutinai privylioja mergaites ir jos nelaimingos atsidūda ant tų žydėlių valios par visą kelionę po nežinomus kraštus.... Lietuvaitė, jei nori matyt saulę ir žvaigždėtą dangų, žalias pieveles ir rutų darželį, jei nori būti tarp žmonių sau lygių — nei nemislyk apie kelionę į svetimą kraštą. Vietoje poniškų rumų ir šilkų jupos, rasi tamsią vietą necnatos namųse. Ir iš mūsų krašto yra teip apgautų mergaičių.

Vyrams kelionė geriaus vyksta. Jei vedėjas-žydas nenorės atimti tavo paskutinio skatiko, pristatys tavę lig vietai; nors kelionė bus, žinoma, labai varginga. Laimei padėdant, papasnykavęs gausi gal ir vietą su uždarbiu tokiu, kad badu mirti nebereikia. Laikui begant gali rasti ir gerą uždarbį.

Paimkime paveikslan visugeriausį atsitikimą: visa gerai klojos, — ir nuvykai laimingai, ir darbą radai. Turi jau piningų ir eini nusipirktu, kas tavo gyvenimui reikalinga. Tokių mažų piningėlių, kaip mūsų kapeika, tenai (Transvaalę) nėra visiškai Mažiausis piningelis, Tiekey vadinamas, pagal mūsų skaitliaus turi vertumą 12 kap. Už tokį vieną tiekey tegali nusipirkti vieną sierinių (serėikų) skrynelę, kuri pas mus už vieną kapeiką gaunama. Gali numanyti kiek ten užmokėsi už

kitus daiktus: dūną, druską, pieną alyvą, be kurių negali gyventi. Tokie daiktai kaštuoja tenai brangiaus po 10 ir 20 kartų. Jei nori alaus išgerti, tai užmokėsi už vieną butelką 4 šylingus arba 1 rubli 60 kap.; norėdamas išgerti degtinės „burnelę“, užmokėsi už vieną stikliuką (kielišką) 2 šyl. arba 80 kap. Už tūs piningus gali Lietuvoje išgerti ir 3 butelkas baltosios. Dėlko teip brangu visa? Dėlto kad ir te toks pat gyvenimas, kaip pas mus: vieni ima piningus, kiti moka. Skyrius tamę, kad tenai pinigai plačiau vaikščioja: pinigai „pigėsniai“. Paimkime: tu esi kalvis ir nebeturi batų, — batsiuvis Lietuvoje paims už visa 5 rublius, te užmokėsi mažiausei 50 rubl.; teip kitam užmokėjęs ir tu savo kalvėje nepamažysi paimti užmokesnio nū kito. Įpatingai brangiai reikia mokėti už kvaterą: Lietuvoje ir veltū gali kamę-nors prisiglausti, o te užmokėsi už vieną kertelę po keletą dešimtų ant mėnesio.

Jog neramus te gyvenimas, gali iš to numanyti, kad nerasi žmogaus, kurs ilgai gyventu vienoje vietoje: vis mainosi. Prie to prisideda oras, kurs mūsų krašto žmonems visai netinka. Žmonės įgauna ligas, kurių ir dideli pinigai negali išgydyti.

Nepralobsi nuėjęs svetiman kraštan, jei nemoki nėjokio darbo, neturi amato, nesupranti svetimos kalbos (angliškos arba kitos užrubežinės). Yra ir te užtektinai šviesesnių darbinįkų; o tavę, brolau, kurs težinai, ir tai dar menkai, lauką arti ir akėti, nelauks svetimi žmonės su ištiestoms rankoms, nesakys-eikš ir imk piningus.

Neužgirsi te savo kalbos, busi lig tartum aklas ir nebilis. Sulaukęs šventos dienos nerasi savo bažnyčios. Jei ir bus katalikų bažnyčia (yra vietomis) tai tavo kalbos kunigas nesupras. Dirbęs ir vargęs nerasi linksmumo, busi vienas lig nevalnikas už kaltybes nū savųjų atskirtas. Apims tavę širdies graužimas, kurs trauks tavę atgal — tėvynen tarp savųjų. Jei užsidirbai pinigų ant keliones, laimė tau; bet jei grįžti negali, ar tai pinigų neturi, ar tai teip kas užkliuvo — neberasi ramaus, gražaus gyvenimo. Nusmegsi tamsybėje t. y. noroms-nenoroms pradėsi girtūklauti ir paleistuvauti. Musų žmogui, kurs neranda bažnyčios prieglobstos, o patsai neturi tvirto tikėjimo ir gero mokslo, užsilaikyti ant gero kelio labai sunku. Bemaž visi tokie išėjunai pražuvo dėl bažnyčios ir tėvynės Lietuvos. Viena Amerika, kur susiglaudė lietuviai didesnen kruvon, gali dar laikyties šėip-teip, bet ir jų apverktinas buvis.

Svetimi laikraščiai daug padūda liudnų žinių, kaip negražiai elgiasi darbinikai iš Lietuvos (ir Lenkijos), kurie pametę savo kraštą, pameta tikėjimą, pameta savo gražius papročius, ant galų galo, ir savo gimtinę kalbą. Ir tikrai nelaukia kitur musų žmonių, vietomis ir stačiai nebepriema, neleisdami nei ant krašto išlipti, garlaiviui priplaukus. Šiaurinės Amerikos rėdas išdavė paliepimą, idant nepriimtu tokių žmonių — ateivių, kurie nemoka rašto, ir neturi užtektinai pinigų gražiai pradžiai gyvenimo, arba neturi tėvų ar brolių, kurie priimtu pas savę ant savo atsakymo.

Nelaukiami svetur, Lietuviai, nebusite mylimi, nors ir priimtu jus. Nerasite aukso kalnų svetur, nes nėra vietos ant šios žemės, kur žmogus — vargūlis gautu veltū dūną ir dar su sviestu. Pasilik, Lietuvi, savo kraštę tarp brolių ir seselių, tarp savo draugų. Jei neturi vietos arti ir akėti, išmok amatą ir išvaryk tokiu budu atėjuną žydą, latvij, vokiečių ir kitus, kurie mūsų tėvynėje lietuvišką dūną valgo ir apie Ameriką su Afrika nei nemislyja, — štai ir bus tau vieta. Esi ukinjko sunus, gali dalį gauti-ink, kas tavo pinigais, neplešydamas ukės. Už tūs pinigus uždėk kromelij, — išvarysi žydą ir bus tau vieta. Tavo ukė-tėviškė pasiliks nesuplešyta ir tu pats turėsi nelopytus batus.

Lietuviai, jei meili jums tėvynė ir tikėjimas, jei meilūs bočių šventi, gražūs palikimai, neapleiskite savo krašto, nejieškokite aukso kalnų kitur. Apsidairykite po plačią Lietuvą, — rasite ir darbo ir aukso, kiek tiktai uždirbti galėsi ir mokėsi. Te tiktai gera, kur mūsų nėra, o nueisi, nieko nerasi, ir vėl bus vargai — sielvartai. X.

Ant Sargybos.

1. Užmirštas „Varpo“ feiletonas.

Perniai N. 8 „Varpo“ visą feiletono („Tėvynės Varpai“) straipsnį užėmė buk tai kritika „Tėvynės Sargo“; iš tikrųjų buvo tai vienas iš tokių pasišnekėjimų, kokius nekartą par aštūnerius metus regėjome ant „Varpo“ lakštų.

Stėbėtinas ir liudnas daiktas, kad „V.“ visūmet inirsta, kiek tik kartų gauna išvysti dalykus, kvėpiančius katalikišku tikėjimu, kaip jaučias inirsta, išvydęs raudoną drobulę. Tūmet nustoja nūvokos, kām buvo ketinęs užsiimti; kritiką

ar kitkū, nes tikėjimiškai — tautiški svarstymai užima visą laiką. Tą regėjome, jei priminsiu tik paskutiniuosius metus, 1894 m. kritikoje (?) Adomo Jakšto eilių „Dainų skrynelė;“ tą regėjome kritikoje (?) St. Garnio poėmos „Terp skausmų į garbę;“ tą patį bemažko, tiktai vis augštesniamę laipsnyje, išvydome 1896 m. artikulę apie „Tėvynės Sargą.“

Matyt „Varpui“ ypatingai rupi kasmet nors vieną kartą apie N. 8 apreikšti pasauliui savo „tikiu“ tikėjimiškai tautiškūse dalykūse dėl paturėjimo savo pasekėjūse tos garbingos dvasios, kuri plaukia iš „augšto“ (?) socialistiškai — bedieviško mokslo. Tas „tikiu“ teip aiškus, jog nebe-
palieka nėkokio abejojimo, o vienok, dyvų-dyvai, „Varpas“ nėra kaip nenori prisipažinti prie tikrojo savo vardo, nes neišpasakytai pyksta jį išgirdęs. Sudūk į stalą, žirklys atsilieps, ištark ateušą (netikį, bedievį), „Varpas“ atsilieps ir pritaikins tą vardą prie „visų augštųjų inteligentų,“ nors kalba butu buvus visiškai ne apie „visus augštūsius.“

Pastarąjį kartą „Tėvynės Varpų“ rašėjas 1) mėgino apsudyti „Tėvynės Sargą,“ 2) priblazgatijo ant kunigų ir 3) da kartą apsireiškė mums su savo tūkėjimiškai-tautiškėmis papėdėmis. „Tėvynės Sargę“ lygšiolai niekas stačėi „Varpui“ neatsakė, nors pasirodė keletas gerų artikulelių („apie tėvynės meilę,“ „apie liberalus“) parašytų matyt perskaičius „Varpą“

2. Ar teisingas „Varpo“ sudas apie „Tėvynės Sargą“?

Neteisingas, nes vienpusiškas ir siauras. Kiteip ir negali sudyti žmonės, kurie, išvydę veikalą, nežiuri, kas ir kaip padaryta, bet visupirmu klausia; kas padarė? Jei varpininkas išgirs, jog-kunigas, tai jau žinok iš kalno, jog jo veikalę neris **nieko** verto vartojimui ir paminėjimui; ba! nėkokios liogikos!

„Varpas,“ dievai žino, ant ko pasiremdamas, nutarė, jog „Tėvynės Sargą“ turėjo pagimdyti teip „V.“ nekenčiamą „Apžvalga“ „bedavatkaudama,“ ir jau steigės atrasti prie ko tik galėtu prisikabinti. Penkiūse pirmūsiūse numerūse atrado vos tik vieną artikulelį, o kitamiamę neteisingą sakinį, ir jau užteko „Varpui“ be apeliacijos nusudyti „Tėvynės Sargą“ ant paniekinimo, atimti jam rimumą ir

šlovę, padaryti tokiu, nū kurių jau nebėra ko reikalauti nė atšaukimo klaidžių, nė gana padarymo. Jei „Tėvynės Sargas,“ anot „Varpo“, pridėjo jam bedievio vardą teip greit, kaip greit neavansūja nė ruskių činauninkai, tai iš savo pusės „Varpas“ teikės da greičiaus nudrėksti, „T. S.“ šlovę, tas „Varpas“, arba teisingiaus tas „Tėvynės Varpū“ rašėjas, kurs teip balsiai ir dažnai skambino apie galutiną „dorišką“ laikraščių bankrutavimą. Užtat nebutu jis vertas nė atsakymo. Ale mes, „Varpo“ taku neidamę, neužmesime jam visam galutinio bankrutavimo, nors nemažą prakę turėtumeme; tą galėtumeme padaryti tiktai tuliems, nedaugaliui, nū kurių pripratome laukti tulžėje ir seilėse mirkytos plūksnos. Teryžties! Rasint tą daro nenoroms, iš organiško palinkimo prie pykčiavimų ant visko, kas tik pasipainioja. Tokių ginčai neišgydys, nes reikalauja kitokio daktaro.

Taigi netiesa, kad „Tėvynės Sarga“ butu gimdžiusi „Apžvalga“. Ne „Ap,“, bet kitskas gimdė su gerais norais, tankei išreikštais, o vienok teisingo (?) sudžios iš „Varpo“ neišvystais ir po kojų pamintais. Tiesa, išgirdę apie netvirtą „Apžvalgos“ stovį iš priežasties atsitolinimo buvusiojo redaktorius, išreiškėme, jei „Ap.“ nustotu išėjus, geidimą priimti į savo tarpą porą jos sandarbininkų, bet tas mums tadą nepavyko, nes „Apž.“ vis-gi nenustoję išėjus par visus metus.

„T. S.“ turinys, kad ir atmestum augščiau paminėtu du artikulu (N. 2 ir 4), privariusiu „Varpą“ prie teip didelio susigriauzimo, aiškei liudijo, jog uždėtojei darbavos iš tikrujų, o kiek vargo ir sunkybės turėjo pakelti iš pradžios, tai lengva suprasti. Jei „Varpui“ butu buvę galvoje „rimti draugai“, butu jis nedovanojęs idų, butu drąsei bet mandagei jas išmetinėjęs, už ką jaunas draugas butu tik dekingu buvęs, ale visgi butu padrąsinęs eiti toliau, keliu, kaip jam regis, tiesesniu; tūtarpu ir seniaus regėjome ir dabar regime, jog „Varpui“ galvoje užmušti kožną mislies ir darbo apsireiškimą, kas tik atsitinka už rato, sau užbrėžto, užmušti išjūkimu, užmušti ir užkirsti kelią literatūriškiems veikalams par vienpusišką anų apsvarstymą. Tą turime priimti dėl žinios.

Toliaus, **netiesa**, kad „Tėvynės Sargas“ svietišką mokslą nori „dergti“ (tas žodis Žemaičiuose turi teip biauriają prasmę, jog priderētu nustoti aną vartojus raštuse). Ne! gryno mokloso, kurs mums neša tikrą, sveiką apšvietimą, „Tėvynės Sargas“ nekūmet nedrįso ir nedrįs žeminti; o jei kalba apie kokias mokloso idas arba neatitinkantį gero mokloso suvartojimą, nenusideda prieš teisybę, nes pasaulyje tobulų daiktų nėra; viskas turi savo prastąją, antrą pusę (turi ją ir „Varpas“ ir jo pasekėjai nors teip nepriliečiami). „Tėv. Sargas“ šviesos geidauja saviesiems beveik ant kožno puslapio, žinoma, šviesos nepraleistos par nudažytą „Varpo“ stiklelį, o augimas „Sargo“ vis didyn (šimet jau jis bus dukart didesnis už „Varpą“) dūda skaitytojams viltį, jog jamę kaskart daugiau ras pamokinančių ir apšviečiančių dalykų. „Sargas“ gresia jaunūmenę ne nū naudingo, bet nū nūdingo mokloso, kurs pažemina tėvų papročius, ištuština širdis ir skaldo viengenčius į du neprietelišku buriu. Tai yra mūsų nelaimė, o nelaimėi užbėgti už akių priguli kožnam šlovingam.

Neteisingai „Varpas“ parėmė tautišką „T. Sargo“ pamatą ant straipsnio p. Kuronelio (N. 2). Garbingas mūsų sandarbininkas parašė keletą žodžių lietuviams, kad jie atmintu, jog, bekariaudamę už tėvyniškus dalykus, neapseis be karės ir už tikėjimiškus; apačioje-gi, ištraukoje, priminė trijose eilelėse „Varpo“ N. 1, kuriamę feiletonystas išsikiše, nelyginant, kaip Pilyps iš kanapių, su išjūkimu čyščiaus, š. Rašto, kunigiškų maldų, dalykų, brangių kožnam tikinčiam. Pašaukė tikinčius lietuvius veizdėti, kad „tasai (netikinčių) sujudimas neatneštu nieko blogo nē šv. mūsų tikėjimui, nē pačiai Lietuvai.“ „Šarvavimas,“ anot „Varpo“, reikalingas ir niekur neįėjingas: kaip katalikystė kariavo už krikščioniškas tiesas par 19 amžių, teip likta jei kariauti lyg galo.

Kariavimas už tikėjimo tiesas niekaip neardo tautiškų tiesų. Mūsų bažnyčia yra katalikiška-visuresanti, dėl visų tautų; visas lygei globėja, da nē nū vienos nepareikalavo išsižadėjimo tautystės, ir „Varpas“ veltū apreiškia tokį pareikalavimą galimu. Ne! to nekados nebuvo ir nebus; anaiptol, katalikystė niekam neužgina prigulėti prie savo giminės, užsiimti jos reikalais, padėti ir galvą už jūs; nekados

tokių žmonių, neskriaudžiančių katalikystės neiškeikė, jųjaus vadina **karžygeis ir laimina**. Katalikystė tadą tautiškumui nepriešinga; jeigut-gi kieno vaidintuvėje pasirodytu kiteip ir pradėtu ją parsekioti, žinoma, gintus ir steigtus priveikti, bet vis-gi ne patriotus, tiktai savo asabiškus priešus.

P. Kuronelis turėjo mislyjė **vien** tik tą karia; tautystės nėliestė — neužlietė; dėlto jo artikulelis yra neišsemas dalyko ir nėra kaip negali buti „dorišku „T. Sargo“ tautiškumo pamatu.“ Jis yra pamatu katalikiškumo, ne tautiškumo. „T. Sargas“ kariaudamas su katalikystės neprieteileis gali vienkart buti ir patriotišku ir tikrai tą sau užsidėjo. Visas tadą „Varpo“ šnekesys nėt par visą puslapį yra šuviu į orą: p. Kuronelis kalba apie vieną, o „Varpas“ apie kitą. Ant galo, feiletonystas apvainykavo savo artikulą žodžeis, kurie turėjo buti dideliu užmetimu kunigams: „kunigu darbai turi tvirtumą tik tol, kol dirba svietiški inteligentai;“ vienok tie žodžei iš tikro nieko neužneta. Kunigų „darbai“ turėjo gal tvirtumą ir be svietišku Lietuvos inteligentų, jei par 19 amžių išbuvo; jų darbai turi tvirtumą, nes išbus lyg galo sau paskirtoje vagoje. Reikia žinoti, kad kunigai išvenčiami ne dėl literatūriško darbo, bet kad skelbtu pasauliui Dievo valią ir trauktu brolius prie sutikimo su ją. Koks yr reikalas, toks ir darbas: darbūjas spaviednyčiose, darbūjas sakyklose, griebias ir už plūksnos, jei dalykai to reikalauja, kaip kareivis, visur užėina išvystą neprietelių. Jei sąžiniškai išpildytu kunigai savo pareigas, tai jau galētu turėti romią sąžinę prieš Dievą, prieš visūmenę, kurei atsidavė ypatingai tarnauti, na ir . . . prieš „Varpą“, nes išpildytu, kas jiems priguli ex justitia (iš teisybės). Sendien ir visūmet vienok regime ir regėjome, jog dvasiški, turintįs atsakančias dovanas, griebias ir už kitokių mokslų ir už literatūros. Viduramžyje vieni dvasiški buvo varytojeis mokslų ir literatūros, o ir šendieną, atvertęs lapus kokios nori literatūros, tarp garsiųjų vyrų, atrasi ir dvasiškus ne mažamę skaitliuje. Kunigams nėra kaip negal paturėti už pikta jų atsitraukimą nū kitų užsiemimų dėl išpildymo savo pašaukimo pareigų,

Teisingai, nors biaurei (teip biaurei, kaip retai temoka ir Amerikos „progresiviški“ laikrašči) „Varpas“ nurodė,

jog vienoje vietoje p. Aukupaičio artikulo (N. 4, p. 9) nėra konsekvencijos. P. Aukupaitis kalbėdamas apie mūsų jaunūmenę, kuri tankei par paleistuvavimą (to juk po pūdu nepavoši!) nustoja gražių jausmų, nepabaigė savo sakinio, ar sustatytojas litarų kelius žodžius praleidė, gana to, jog sumezgimas to sakino žodžiais „ir taip“ su tolesniu sakiniu „pasijuto pilni jausmų savo tėvyniškumo,“ yra nė šioks, nė toks. Iš pirmojo antra konsekvencija negali išplaukti; tą mes drąsai atšaukiame, nes to reikalauja teisybė, o ne atžvilgis ar „Varpas“ reikalaus, ar ne. „Piktos valios“ žmonėmis, kaip iš kalno mus „Varpas“ apšaukė, mes nebuvome ir nenorime būti ir su visais geistumeme susitaikinti vardan tautiškos idejos, neapleisdamę savo pašaukimo pareigų.

Par pus'teisingas pasergėjimas apie prasmę žodžio „sulaikyti.“ Mūsų kalboje daug yra žodžių, kurie nevisur tą patį reiškia, o jauna mūsų literatura da nepasakė paskutinio žodžio, kokioje prasmėje reikia vartoti žodžius. Žodis „laikyti“ pas Augštaičius Rytiečius reiškia „zachowywac“ („laikyk piningus dėl senatvės;“ „viso svieto gaspadine! kaip ji moka surius, sviestą **sulaikyti**“! suprask: conservare); o žodžiui „trzymać,“ „zatrzymywać“ atsako — „turėti“ („turėk dantis sukandęs“! suturėk arklius!“) Tūtarpu apie Nemuną tie žodžiai yra antraip vartojami. Kad nedarytu keblumo niekam, žodį „sulaikyti“ užmainome žodžiu „užlaikyti“, kurs tarsi visur vienodai vartojamas. Tegu bus daugiau da vienu paveikslu, jog visa, kas panašu į tiesą, mes priimsime, neklausdamę, „kas tą pasakė, kas tą padarė?“

3. Ką „T. Sargas“ vadina bedieveis, netikeis? „Varpas“ rašo: „kas tai yra bedievis? ir katrą žmogų galima su gryną sąžinę pavadinti bedieviu, o katrą ne — sunku butu „T. Sargui“ atsakyti, nes tamę dalykę jo išmanymas tikrai toli nesiekia. Vienok, kaipo „Apžvalgos“ paveldėtojas, tą vardą bedievių paliko apskritai visiems augštesniams inteligentams.“

„Tėv. Sargo“ išmanymas siekia taip tol, kad galėtu pasakyti, ką jis vadina netikeis, bedieveis. Visupirmu „T. S.“ nėkūmet tū vardu nevadina „apskritai visuauģštesnių inteligentų“, nes tankei apsilinktu su teisybė: ir tarp

inteligentų, Dievui deku, randame žmones tikinčius, ba! dievobaimingus, kaip Lietuvoje, taip ir kitur Europoje. Netikite — paskaitykite apie katalikiškus universitetus ir draugystes: ten atrasite žmones su ženklais ir augšto mokslo ir augštoš kilmės. Tiesa, žodis „bedievis“ tikroje ir pilnoje savo prasmėje nedėra nė prie vieno žmogaus; tikrų bedievių pasaulyje nėra nė tarp apšviestų, nė tarp laukinių; niekas negali išmesti iš savo širdies numanymo, jog yra augščiausi tobula Esybė. Nekoks galvočius, pasiekęs pačią viršunę mokslų, negali išrodyti, jog tokios Esybės nėra; visiems piliozopiškiems mokslams truksta pastarojo ryšio, pirmosios priežasties, pirmojo judintojo. Didžiausis genius ir didžiausis „bedievis“ buvo prancuzas Voltaire, o vienok sakydavo savo prieteliams, besigiriantiems žiną, jog amžino gyvenimo nėra: „laimingi, aš to da nesupratau!“ Teoretiskų tadą ateušų, arba bedievių, nėra. Paprastai bedieveis vadinasi tie, kuriems geistina, kad Dievo nebutu. Tokių yra du skyriu: prie vieno priguli visoki pasileidelei, nustoję sąžinės. Kožnamę miestelyje rasis du tris tokie. Paprastai jie sėdi karčiamosę ir laukia arba jieško „nuskriaustųjų“, idant už gerą porciją degtinės pasirupintu atrasti tiesą. Jie visiems pažįstami, moka gražei rašyti prašymus vienkart ir vienai, ir antrai pusei ir abiem jieškoti neabejotinos tiesos. Kadą kakta įkaista, proto atsiranda da daugiau, pradeda bliužnyti, šaukti ant savo galvos visus perkunas, jei Dievas yra; kadą-gi perkunas netrenkia — ženklas visiems, jog Dievo nėra. Žmonės paprastai sako: neturi Dievo, neturi sąžinės, kuriems meilė artimo nepažįstama, kurie kur tik pasisuks ten supins, neapkantą pakels, ramumą ant ilgų metų, atims kurie nustojo augštesnių jausmų, kurių širdis nebesukruta padarius, ar išvydus žmonių skriaudą. Tokie maž daug atsiranda kožnoje liūmoje ir verti netiktai persekiojimo „T. Sargę“, bet verti kartuvių. Prie antrojo skyriaus priguli kartais labai dori ir net šlovės verti, betapakę vienpusišku mokslu. Kiek tai mokymu savyškai kožną amžių slinksta į užmiršimą, o šviežei apgarsintas nors ant trumpo laiko pagavo daug jaunimo, pasirūšusio jaunamę savo užsidegimę visa pašvensti dėl platinimo to mokslo. Kartais toks karščia-

vimas privaro prie to, už ką lygei kartuvės paskirtos. Paprastai pagal tokių mokslų žmogus gali dailei apseiti ir be Dievo, ir be pildymo Jo valios, kartais-gi stačai priešinas Jam. Taigi, tokie priešingo krikščionystei mokslo išpažintojai, ar turės savo širdyje baimę Dievo, ar ne, ar pripažins savo dvasioje Dievo buvimą, ar ne, vis tiek vadinas bedieveis, nes darbais savo darodo, jog lygei bus Dievas, lygei nebus, jiems vis tiek, kas da blogiaus negalėdame suderinti savo mokslo su krikščionišku kartkartėmis steigias tai aštrei ir staigu išardyti pastarąjį, tai iš lengvo pešiodamę, išjūkdamę, niekindamę susilpninti, idant veikiaus viršų gautu. Tokais yra teip vadinamę socijalistai su anarkystais, liberalai, pozitivystai ir daugybė kitokių.

Prie aštriųjų priguli garsus mūsų viengentis sugabus ir mokytas Jonas Šliupas, tiek jau laiko veltū apaštalaujas su keletu savo pasekėjų ir žodžiais, ir raštais. Par jo rupestį turime kupetą kningelių ir laikraščių, kasmet gimstančių ir mirstančių, kurių nė į rankas negal paimti nevien dėl baisaus mokslo, kaip ir dėl bjauriausios kalbos, kokios neatrastumi nė kokiūse kitų tautų raštūse. Prie neaštriųjų priguli „Varpas“, da mažiaus „Ukininkas“ ir jų pasekėjai (kitosę aplinkybėsę gal ir jie butu aštrei priešingi dieviškam surėdymui pasaulio, bet dabar šiek tiek susituri, atmindamę, jog Lietuvoje tokiems da mažiaus vietos, kaip Amerikoje, užtat iš lengvo steigias prigatavoti palenkti prie savo nūmonių.)

Veltū „Varpas“ ginas prieš bedievio vardą, apvilkdamas kitiems akis; jis, gird, „nėkad neužsiminęs apie nereikalingumą tikėjimo“, negarsinęs „nekokių teorijų, užginančių esybę Dievo.“ Veltū, nes pats tūjaus išsidūda, kaip tai: „nelaikas už sinonimus (tą pati reiškias) Dievo, tikėjimo, popiežių, kunigų, bažnyčios.“ Nelaikyti-gi tų dalykų už tą patį yra: apie Dievą tylėti, popiežiui nepripažinti sprendžiančios valdžios tikėjimo ir doros dalykūse, purvinti ir žeminti biaurių biauriausei bažnyčios tarnus ir viseip išvardyti dievobaimingus. Vis tai darydamas „Varpas“ vis gi nori buti skaitliuje tikinčiųjų. Krikščionis tiki išmokę doros **nū Dievo** (pirma Tėvo, paskui Sunaus ir Dvasios), nū senųjų padavimą priėmė ir jaunesniesiems

padūda — **Bažnyčia** par savo augštesnius ir žemesnius **tarnus**. Jei tadą Dievas, Bažnyčia, juk tarnai ir ne sinonimai, tai vis-gi teip angštai susijungę, jog dalei skriaudą padarius, padarai čielybei. Išjūkti krikščioniją ir garbinti Kristų, purvinti Bažnyčios tarnus ir geisti, kad žmonės vis-gi doros išmoktu, — tai vis dalykai nesuderinami. Žmonės doros turi mokyties; kito-gi šaltenio nēr, kaip tik bažnyčios sakykla ir spaviednyčia; kam-gi tadą mėšlūti tą, be ko negal apseiti? Ar naudą, ar blėdę padarys tas mešlavimas be perstogės, ką „Varpas“ užsakė „nekartą“ darysiąs. Man regis aišku, jog, nepriskaitant varpininkų prie pirmojo pasileidelio skyriaus, tikrai užsipelnė vardą „netikių“ ir praktikoje — „be dievių.“

Nēr ko čia pykti, geriaus susiturėti su apsireiškimu pasauliui su vodingomis kitiems nūmonėmis, platinti tikrą naudingą mokslą; dabartini priešai tadą malonei sujungs savo galias. Tadą nesteigsys nė „kišti“ jiems tikėjimą: jis pats ateis, Dievui apšviečiant.

Noroms nenoroms **reikia** mums aplinkti savo darbūse dalykus, apie kuriūs nesutariame, nes ginčai ir veltū ir laiką atema ir perskelia mus, o par tat ir susilpnina. Tūtarpu tikras abiejų pusių neprietelius — maskolis to tik ir tegeidžia, pagaliaus kad mokėtu, tai pats vestu į nesutarimą. Tai vis dalykai svarbūs ir aš vyliūs prie anų pagrišiąs.

Vaišgantas.

Kas girdėties?

Nū plačios pasaulės. Indijos nelaimės. Žemės kraštę, Azija vadinamę, yra šalis Indija (pusiausalis). Turtingas tai butu žemės plotas, jei butu gerai rėdomas. Užkariavo tą kraštą anglai ir laiko po savo kietą ranką, rupindamies tiktai, kad kūdaugiaus gautu iš jo turtų. Vietiniai gyventojai bemaž' visi tamsūs žmonės. Didesnioji jų dalis išpažįsta stabmeldišką Budhos tikėjimą; kita dalis prisilaiko Mahometo mokslo. Krikščionių mažai, nes tiktai angliškai viršininkai tesiskaito prie to tikėjimo: Tamę tai kraštę — Indijoje ištiko dabar dviguba nelaimė.

badas ir pavietrė. Ant didelio ploto neužaugo nė kiek vaisių, teip kad apie 85 milijonus gyventojų kenčia badą ir tikrai badu miršta. Pasakoja, kad vietosę randa po 20 nabašnikų kasdieną, kurie badu nuvarginti ant kelio sukrito. Motynos, nebegalėdamos vaikelių maitinti, neša laukūsna, palieka te ant pražuties ir bėga atgal, ausis užkimšdamos, kad nebegirdėtu vaikelių verkymo. Bet vargšės netol tenubėga — tas pats badas ir jas paguldo ant tyrų laukų arba tarp ištustintų triobų . . . . .

Pakilo balsas po pasaulę ir geri žmonės pradėjo rinkti pinigus ir siųsti dūną tam nelaimingam kraštui . . . ar galės vienok surasti visus neturtelius ir prisiųsti jiems nors kąsnelį dūnos.

Prie to bado prisidėjo antra nelaimė — pavietrė. Gal mylėdamas V. Dievas, idant badu nuvarginti žmonėles — greičiaus užbaigtu savo kentėjimus, nusiuntė tam kraštui baisiausias ligas. Bómbejos miestę, kuriame gyvena iki 900,000 žmonių, pasikelė pavietrė: žmonės krinta kaip lapas. Palaidoti visų patogiai nebegali — teip daug miršta. Ta antra nelaimė sujudino ir mūsų krašto, Europos, žmones netiktai gerus, bet ir kietos širdies — visi sujudėjo. Bijo mat, kad neatsilankytu ir Europoje ta nelaukiama viešnė — pavietrė. Kadą žmonės badu mirė, tai teip jau padėjavo, pasigailėjo gražiais žodžiais, sočiai pavalgę ir užmiršo apie Indijos badą, bet kadą pasirodė ligos, tadą jau visokiais budais rupinas ir pašalpą siųsti ir pasisergėti savo kraštę, idant neužsikrėstu. Pas mus Lietuvoje gal nebus tos ligos: per daug toli esame nū Indijos. Valdžios pasirupino apstatyti visus kelius iš Indijos sargybą, idant keliaunikai nepargabentu. Jei kadą ir atsitiktu kamę nelaimė, tai mūsų laikusę moka jau tą ligą vienoje vietoj' suturėti, kad nebeprasiplatintu.

Sūmų žemė. Maskolijos šiaurėje, šalip Baltijos marių (augščiau Petrapylio) yra kraštas vadinamas Didi Kuni-gaikštystė Finliandija arba **Suomų žemė**. Ežerai ir kalnai, balos, kimsynes ir miškai užimas tą žemės plotą. Geros javams žemės, rodos, nėra, bet gyventojai teip moka ir menką dirvą išdirbti, kad dūnos visi užtektinai turi; o pinigus

surenka visokiais pramoniais ir prekystę daugiau, nekaip mes lietuviai, prakaitą liedami ant linų lauko. Apgyventas tas kraštas finnis, kuriūs lietuviai Suomais vadina. Paeina jie nū mongolų, bet teip susiliejo su kitomis tautomis, slavais, germanais, iš dalies gal ir lietuviais su latveis, kad jų mongoliškumas visai pražuvo; jų tikėjimas liuteriškias. Viso labo yra Suomų 2—3 milijonų, maždaug tiek, kiek ir lietuvių. Bet kur mums susilyginti su Suomais. Jų kraštas šaltesnis, žemė menkesne, — o vienok jų gyvenimas geresnis. Tiesa, ir jie priklauso to paties russų caro, — bet jie turi savo senatą, kurs rėdo visą kraštą, jie turi savo sueimą, kur susirenka pasiuntiniai išrinkti bajorų, dvasiškių, miesčionių ir valsčionių. Toks sueimas nutaria apie visus savo krašto reikalus: jis padalina mokestį, paskiria ant kokių dalykų išleisti surinktus pinigų, išdūda savo kraštui įpatungus įstatymus. Teip rėdo savo kraštą toks sueimas, kaip Lietuvoje nelyginant savo kertelėje valsčiaus susirinkimas. Ir Suomų kraštę yra maskolių paskirtas general-gubernatorius, bet neturi tokios valdžios, kaip mūsų Vilniaus ponas, jis maždaug išveizdi kaip sielskoje pasrednikas. Suomai turi savo pinigų, savo mokyklas, savo knygas, ir kariumenė Suomų yra atskirta nū Maskolijos, teip kad Suomų nevarinėja kaip lietuvių ant Kaukazo arba Amuro krašto. Suomai priklausė kada tai zuvedų, 1809 m. papūlo po maskolių valdžią. Kaip Lietuvoje lenkai, taip te viešpatavo Žuvedai: praščiokai ir valsčionis tesivadina Suomais. Visa bajorija, dvasiškija ir teip jau „poneliai“ lenkė prie Žuvedų ir vartojo žuvedišką kalbą. Dabar jau kiteip virto: visur kilsta augštyn ir augštyn suomiška kalba. Ant sueimo jau daug balsų girdėties, kad butu nustumta žuvediška kalba, o visos bylos laikomos suomiškai. Šių metų sausio 13 dienoje tapo sušauktas sueimas, pirmą kartą Nikalojui II. viešpataujant. Ant pat' susirinkimo pradžioj' tapo pakeltas klausymas = kuri kalba turi viešpatauti, ir jei suomiška užima pirmąją vietą, tai ar galima visai prašalinti žuvedišką liežiuvį. Valsčionių išrinktiniai bemaž' visi reikalavo, idant žuvediška kalba visai butu prašalinta, bet tamę tarpę pasiliko prie abiedviejų kalbų, nes „iki suomiška kultura neužsikels sulyg žuvedišką, negalima visai atmesti tą kalbą...

Tokie Suomų krašto parėdymai; kad ir pas mus viens toks rėdas butu — musų vargai susimažintu.

Kaip Suomai degtinę vartoja. Suomų kraštę nerasi nėvienos karčiamos su žydais ir „smirdancia“ degtinę, kaip pas mus. Yra visokių namų kėliauninkams dėl nakvynės ir atilsio, darbinikams dėl pasilinksminimo, bet degtinės tenai nerasi. Didesniūšę tiktai miestūšę telaiko degtinę, o pardavinėjimu užsiima pats miestas. Miestas namus stato, įtaiso reikalingus daiktus, pristato iš brovaro degtinę ir nusamdo nū savęs žmogų, kurs pardavinėja visą užrašydamas. Tū darbu tankiausiai užsiima našlės arba seip jau neturtingos moteriškes. Yr tarp jų ir tokių, kurios paeina iš augštesnių namų ir turi augštą mokslą: toks mat jų uždarbis nesiskaito pažeminančiu žmogaus šlove. Ir užmokesnis nėra menkas: miestas dūdamas gyvenimą, moka dar ant metų algos iki 1000 markių tai yra rusų piningais 300—400 rublių. Degtinės kitur negausi nė už didžiausius piningus. Iš brovarų išleidžia degtinę po priežiurą, o kromūšę kasdieną gali paržiurėti kiek pardūta, o kiek dar yra bačkosė. Tokiu budu nei kitur nepaslepsi degtinės, nei vandenimi neatpildysi, nes visur priežiura ir skaitlius pradedant nū brovaro baigiant ant mažiausio stiklelio. Ir džiaugesi žmonės — seni ir maži, o įpatingai moteris, kurioms nereikia savo vyrą iš po žydo stalo namulio kviesti.

Siberija. Musų žmonės, vargų suspausti, neberimsta savo kraštę, jieško laimės po svetimas šalis. Vieni važiuoja į didesnius pamares miestus k. a. Liepoją, Rygą, Petrapylių, kiti pasiekia ir Ameriką arba Afriką; bet yra ir tokių, kurie traukia Siberijon. Siberija, sako, tai kita Amerika; ir žemės dūda maskoliška valdžia ir piningų ant kelio, tiktai važiuok. Ir važiuoja vargūliai laimės jieškotu už kalnų — bet ar atranda? Ir ant tų kėliauninkų pasirodo patarlės tiesa: „te gera, kur musų nėra.“ Palikdamas kitam kartui aprašyti laimę Amerikos ir didelių miestų, padūdu čia žinias, surinktas iš burnos tų, kurie nukėliavę laisvai Siberijon, grįžta atgal be piningų. Laikraštis vienas

„Sibirsky Listok“ paprašė tų viršininkų Tobolskę, kurie paržvalgo keliauninkus, kad paklausinėtų atgal grįžtančius, **dėlko jie grįžta.** Surinkęs tų vargūlių visus atsakymus, surašė ir apgarsino:

1. Nesveika ilga žiema.
2. Nėra daržų nė sodų. —
3. Apėjau 300 verstų ir neradau geros žemės: tai smiltiniai, tai kerai, tai balos.
4. Nors tie žmonės, kurie buvo išėję jau 1893 m., priėmė mus, tai mes vienok velyjome išsižadėti 15 rublių ant rankų dūtų ir grįžti namų, dėlto kad jie nenorėjo mums dūti geros žemės, o jieškoti kitur gerosios mes negalėjome dėlto — kad neturėjome tam reikalingų pinigų nei laiko.
5. Nebuvo miško.
6. Senesnieje gyventojai reikalavo Tomsko gub. po 40—60 rublių už prisirašymą prie valsčiaus (vyrai nū 25 iki 55 metų). Tiek pinigų neturėjome, o apsigyventi ant tos žemės, kur sedi išvaryti „pasilencai“ nedrįsime, dėlto, kad tosę vietosę ukės užvedymas reikalauja daug vargo ir pinigų.
7. Žmonės Siberijoje neviežlibi: sako tiktai „tu,“ o pas mus ir brolis savo seserei sako — „Jus,“ („tamsta“).
8. Cerkve toli.
9. Vandū, kurį radome, surus.
10. Nėra kasdieninio darbo su uždarbiais, ir apskritai Siberijoje daug grūdų, mažai pinigų.
11. Bobos (moteris) mums susukė galvas.
12. Tomsko rėd. ir Siropecko apskirtyje dūda tankiai žemę be jokio vandens.
13. Pailgome tėvynės.
14. Smertis vaikų — bernaičių, dėlto, kad sumažina žemės dalį, jei mažiau lieka vyriškos lyties vaikų. —
Tokia tai eilia tų priežaščių, dėl kurių grįžta žmonės iš Siberijos. Žinoma nevisos kliuva visiems! vienam viena, kitam kita, bet į visas pažvelgus, Siberijos gyvenimas ir laisviems žmonėms sunkus. Paaikškinimui tų visų 14 kliučių

reikia pridėti, kad tie grižtantieji buvo maskoliai — pravoslavai. Musų žmonems lietuviams dar sunkiaus yra: **nemoka kalbos** nei to krašto, nei vyresnybės, kuri te viešpatauja; o **bažnyčios** tai ir mėnesiais važiuavęs neprivažiūs: visoje Siberijoje yra keletas tiktai kunigų, kurie važinėja po visus plotus, kur žino, kad ras katalikų kruvelę. Ne kas met susilaukia žmonės kunigo. Maskoliams Siberijoje valdžia padeda visokiu budu ir užtaria jūs visur ir cerkves stato (tiktai gal ne par tankiai, ne teip kaip namie kruvomis,) ir tai vienok nerimsta Siberijoje, ką tadą ras musų brolis lietuvis — visiems svetimas . . . . . Lietuviai! kurių maskolis neveža Siberijon, neeikite savo valių: nerasite laimės. Jieškokite uždarbių savo kraštę, išvarydami žydus ir kitus nereikalingus svetimtaučius. *J. K.*

Siberijos gelžkelis. Jau keletas metų praslinko, kaip veda Maskolija ilgiausį gelžkelį ant visos pasaulės: par visą Siberiją kiaurai. Jau daug kelio išvesta, daug milijonų padėta, bet dar ne galas. Ant šių metų paskirta dėl Siberijos gelžkelio išleisti pinigų 64414762 rublių. Daug žmonių (iš Maskolijos) išvažiavo Siberijon ant uždarbių, o dar daugiau nuvažiūs paskui visokių „vietų“ jieškodami. Siberija paliks nebe teip baisi, kaip buvo lygšiol: ištremimo ir ašarų kraštas. Pasakoja, kad nebesiūs maskolių valdžia žmogžudžių ir nusidejėlių ipatingai politikos priešininkų į paprastas Siberijos vietas, bet varys už Siberijos ant salos Sachalin. Tenai ir dabar laiko narsiausius priešus politikos ir pikčiausius galvažudžius (mat pas maskolių tai vis vienas). Ta sala Sachalin esant baisiai nerami: begalo šalta, nėra patogaus medelio, nei žalios pieveles . . . . . Lig Siberijos kraštui, kamę bus gelžkelio galas, yra nū Vilniaus apie 12000 verstų. Tą visą kelią galės dabar žmonės nuvažiuoti par 12 dienų. Ir vargšai ištremtieje nebebus gal teip varginami po kalinius ištisais metais, iki nuvarydavo; į Kamčatką ar Sachaliną . . . . .

Teisdarystė svetur. Ne tiktai Maskolijoje, bet ir kitur atsitinka neteisingas sudas. Belgijos miestę Tournai buvo

nesenei toks atsitikimas. Kožin-kas užmušė vieną viršininką L. Palicija negalėdama sujieškoti žmogžudžio apgarsino, kad dūs 300 frankų (ruskais piningais apie 120 rubl.) tam, kurs parodys L. užmušėją. Koks ten 17 metų vaikysta, pasigražiavęs tais piningais, pranešė neteisingai, kad tą padarė žmogus Brys. Palicija tūjaus jį suėmė ir pristatė ant sudo. Negalėjo sudas išrodyti, jog tai jis (Brys) tikrai užmušė L., vienok Brys tapo nukaltintas ir ant smerties nusudytas. Karalius parmainė smerties nutarimą ant amžiaus kalėjimo. Ir teip jau metų daugiau buvo sedėjęs kalinyje tas nekaltas Brys, kada pasirodė, jog tapo neteisingai nusudytas. Tada patsai tiesos ministras atvyko kalinin ir savo ranką išvedė nekaltą žmogų. Rėdas žada jam užmokėti 40000 frankų už tai ką nekaltai nukentėjo. — Kas žino pas mus ar padarytu teip maskoliai. Pats ministras gal kada ir pributu, bet piningų tai jau tikrai nemokėtu, nes ir vidui nebeliktu . . .

Kunigaikštis — Kunigas. Jau pats vardas reiškia, kad kunigas ir kunigaikštis vienodą prasmę turi. Kunigas dvasiškas „vyresnysis“, o kunigaikštis — svietiškas. Musų kraštę senobėje, stabmeldystei dar viešpataujant, kunigais vadinos tie narsūs ir tvirti vyrai, kurie žmones valdė. Kada Kristaus mokslas apšvietė Lietuvą, ir kunigai gavo kitišką valdžią ir paskyrimą, dvasiški valdonai pradėjo vadintis kunigais — žmonių vedėjais. Nekartą „svietiškas“ kunigaikštis priimdavo dvasišką stoną ir palikdavo kunigu. Buvo tai paprastas daiktas. Musų laikusę kitaip virto žmonių nūmonios. Kada bajorai turėjo visą valią, o „mužikai“ nėjokios, tadą ir į mokslus nepriimdavo „mužiko vaikų“, ir dėlto kunigais tebudavo vieni bajorai, ar tai tikri „iš prigimimo“, arba ir netikri t. v. mužikai, kurie gavo bajoriškus raštus ir parmainė savo pavardę. Baudžiavai išnykus — pradėjo mokslų jieškoti ir t. v. mužikai, ir nevieno gaspadoriaus sunus paliko paskui kunigu. Bajorija tadą pradėjo šalinties-traukties nū dvasiško stono, nenorėdama gal brolautis su draugais „mužikais“, o gal ir dėlto, kad kasdienine kunigo dūna pasidarė nebeteip riebi ir balta, kaip budavo pirma . . . . Bajorai apskritai nebe-

linksta prie kunigo pašaukimo. Atsirado ir kitų žmonių karta, kurie žvairėja ant kunigo, teip vadinami „mokslo vyrai“, kurie savę vadindami šviesiais, inteligentais, kunigus praminė tamsunais. Žinoma vale kiekvienam savę pavadinti, kaip jam tinka, bet kitus pravardžiūti nėjoks mokslas neliepia, o stačiai sako, kad negražu. Antraip dalyką imant, tai vis tiek pat, ar kas bus pavadintas „apšviestu“, ar „tamsunu“ — žodis žmogaus nepamainys; gyvenimas tiktai parodyti gali, kurių darbai šviesūs, o kurių tamsūs. Teip yra, bet tankiai vienok jaunikaitis, kurs jaučia savyje patraukimą prie dvasiško gyvenimo, turi kariauti su kreivą nūmonią, buk kunigu palikęs nebus šviesuku, ale tamsunu, o niekas mat nenori patamseje klajoti.

Nevienas lietuvis (jaunikaitis, vaikelis) eidamas pradinius mokslus išgirsta tėvų prikalbinėjimus, kad butu kunigu. Vaikelis iš pradžių nieko nesako. Ir gerai, nes ką gali jis, mažas budamas, numanyti, koks kunigo pašaukimas. Bet paskui jau sako — „nenoriu“, nes besimokydamas prisiklauso visokių pasakų ir jūku, kuriūs platina blogų norų žmonės, rupindamies, kad butu pažeminta dvasiškija ir kad mažiau jaunikačių tepasigražētu kunigo pašaukimu. Ir nevienas jaunikaitis gal klajoja po svieta nelaimingai, kurs palikęs kunigu, butu buvęs doras darbinikas, laimingas; teip lygiai gal nevienas jaunas mokytinis, priverstas tėvų ar giminių pastojo seminarijan ir liko nelaimingu kunigu. Matė jis gal, kad neturi meilės prie kunigystės, bet nebedrįso pamesti to kelio, ant kurio užstumė jį kiti. Vienas padarė negerai, paklausęs pasakų ir jūku ir atsitolinęs nū kunigystės, o kitas vėl negerai, kad klausė žmonių, nors jo sažine kiteip jį mokino. Pastoti seminarijan gali ir nejausdamas pašaukimo, bet palikti kunigu — niekados. Tai-gi butu labai gražu, jei kiekvienas jaunikaitis — studentas apsvarstytu savo gyvenimą ir numetęs šalin iš vienos pusės „genčių ir geradejų“ prikalbinėjimus, o iš antros pusės kunigystės priešų visokias pasakas, patsai vienas pasvarstytu ir padabotu, kur jį traukia protas ir širdis. Tada atrastu gal tikrą pašaukimą ir butu laimingas.

Mūsų laikusę kunigą apkalbėti mažai gal tas telaiko par grieką, kunigas tai žmogus, ant kurio galima visa užkabinti; vardo žinoma nepasakys to kunigo aiškiai (yra ir vardai); bet istorijų užgirsi, kiek tiktai reikint. Kunigą žemina priešai, bet kunigystė tebeturi — ir turės iki galui — tą syla, kuri patraukia prie savęs žmones, nors jie „svietę“ pasilikę turētu ir didelę garbę ir nemažai turtų. Paveikslą tam nesenei parodė Saksonijos karališkos giminės kunigaikštis Maksimilijonas arba Maksas, kurs apsirinko dvasišką stoną.

Gimė tas jaunikaitis 1870 met. Jo motyna — Portugalijos karalaite — iš pat jaunikystės išmokė jį gražaus katalikiško gyvenimo. Paskui išsiuntė jį į garsiausias mokslavietes, kurias lankydamas pažino ir svieta ir augštą mokslą. Aplankęs keletą universitetų, Leipzige gavo mokyto vyro laipsnį — Dr. juris. Teip mokslus užbaigęs pamegino tarnauti kariumenėje, bet neilgam. 1893 m. pametė tų kareivių gyvenimą, o užsirašė tarp kitų — Kristaus kareivių: pastojo seminarijan. Klieriku budamas niekū nesiskyrė nū savo draugų — „mužikų vaikų“, bet buvo jų tikras brolis. Liepos 26 dienoj 1896 m. tapo pašventytas, o rugpjutes 1 dieną atlaikė savo karalystės sostapyleje Drezdenę pirmasias Mišias, ant kurių susirinko visa karališka giminė. Po to viso išdavė kunigaikštis — kunigas raštą, kad atsisako nū karališkos karunos, kurią tadą tiktai priims, jei jo giminėje nebeliktu vyriškos eilios. Dabar tas kunigas yra Londone, Vyskupo paskirtas prie vokiškos š Bonipaco bažnyčios. Iš pirmos dienos žmonės teip jį pamylėjo, kad pakelė jį ant rankų, kadą užėjo pas parapijonus, vienamę butę susirinkusius, ir šaukė linksmai: „tai mūsų tėvas Maksas.“ Ir nū tos dienos jo nebevadina kunigaikščiu, ale tiktai tėvu, tėveliu . . .

Zmonės be tikėjimo negali suprasti, kaip tai gali žmogus išsižadėti ir teip augštos garbės ir turtų ir svieto linksmybių — o palikti tarnu visų tarnų ir tarnaičių. Tamę tai ir visas svarbumas: tarnauti Kristui ir jo žmonėms, o ne savo norams. Kas Kristaus mokslo nesupranta, arba nenori suprasti, tam kunigo pašaukimas nesuprastinas, bet kam rupi žmonių laimė, tas supras žmogų, kurs išsižada

visos gerybės dėl augštesnio siekio, o gal ir pats savyje atras ugnelę, kuri uždegs jo širdį tokią-pat meilės liepsną... Tam bus meilūs tie tarnai, kurie platina Kristaus mokslą: „atidūk dušią už savo žmones“.

Ir mūsų kraštas, šventu vadinamas, daug davė tarnų — kunigų; bet ar visi atidūda dušią už savo žmones; ar nėra samdinių, kurie tiktai dėl piningų „aveles“ gana. Nenoriu buti sudžia . . .

Svirplys.

Darbininkams palengvinimas. Yra jau Rosiejos valdžios užmanyta, numesti pasporto mokestis. Tą dalyką svarsto Viešpatystės Roda (Gosudarstvenyj soviet), iš kurios išeina visi įstatymai, kurius patvirtina caras. Apie 4 milijonus rbl. surinkdavo kas-met' rėdas už pasportus, — o tie piningai, tai prakaitas, darbininkų išlietas, nes jiems tiktai tereikia pašportų, kada eina iš savo namų darbo jieškodami. Jei žmogus vargdienis palieka savo vietele, kur gyveno nū gimymo, tai gal jį spaudžia vargai, neturtas, gal neturi geros dūnos kashnio, o če dar liepia rėdas mokėti piningus užtai, kad gali išeiti ir uždarbio kitur pasijieškoti. Suprato, ant galų galo, tą visą neteisingumą valdžia ir užsimanė atitaisyti blede. Kaip sako — reiks tiktai užmokėti 15 kap. už popierių su litaromis, o daugiau nieko. Su tokiu raštu galėsi po visą Maskoliją keliauti ir kur tinka gyventi. X.

Amburgas (Hamburg). Kada kupčiai ar pabirkantai t. v. darbadaviai tai yra žmonės, kurie kitiems darbą dūda, pradeda mažinti mokestis už darbą, tadą darbininkai visi susitaria ir atsisako nū darbo, teip kad ponai — darba — daviai pasilieka be darbininkų. Tokia vargūlių karione su ponais — pinigūčiais vadinas iš angliško streikas. Toksai streikas tadą gauna galą, kada viena puse nebeturi dūnos ir pradeda taikinties. Darbininkams žinoma visados sunkiaus yra viršų gauti, bet nekartą vienok privaro „prie pakaros“ ir pinigūčius arba kapitalistus.

Praėjusių metų rudenyje pasidarė toks sumišimas Amburgę, Vokietijos miestę, kurs turi didžiausį ūstą (vietą garlaiviams sustoti). Tas miestas turi plačiausią andlį (prekystę) su visą pasaulę, ir visų kraštų garlaiviai užaina

Amburgo ūstan. Ir mūsų žmones, kurie traukia svetimon šalin už marias, važiuoja laivais iš Amburgo miesto. Prie tokio turtingo ir didelio ūsto reikia nemažai ir darbininkų. Buvo jų gana, gal daugiau, nekaip reikalaudavo kupčiai. Tankiai tie darbininkai „murmėjo“ ant savo darbadavių už visokias kliutis, o 17 lapkryčio 1896 m. susitarė visai atstoti nū darbo. Nutarė ir padarė. Susitaisė iš darbininkų prietelių „vyresnybė“ arba komitetas, kurs veda jų reikalus, daro susirinkimus, ragina prie vienybės ir tvirtumo, renka ir dalina pinigų neturteliams, kurie nū darbo atsisakė. Darbininkų, kurie pametė darbą, buvo mine. Jau pirmoje nedėlioje, kaip atsisakė nū darbo, buvo suteikta pašalpa 10,468 darbininkams; tarp tų buvo 6,800 su pačioms ir turėjo vaikų 13,051, kurie visi dūnos prašė. Ilgai netrukus parstojo dirbti 17,000 darbininkų, neskaitant prie to jų pačių ir vaikų. Ant nedėlios išdūdavo komitetas pašalpos po 150,000 markų (apie 70.000 rublių). Streikas nusitęsė iki vasario mėn. šiu metų. Nuvargo darbininkai be darbo, bet įvargino ir kupčius. Ant galų galo, pasidavė darbininkai ir vel pradėjo darbą, bet prižadėjo, jei nebus išklaustyti jų reikalavimai, pavasaryje iš naujo pradėti „bedarbistę — streiką“. Kiek pražuvo turto pinigūčių darbadavių, galima numanyti, sulyginant su praėjusiais metais. 1895 m. grūdžio mėnesyje įvežta Amburgan visokio tavoro už 4246 milijonus, o šimet tam mėnesyje susimažino įvežimas ant 1661 milijono; nes 170 didžiųjų garlavių stovėjo visą laiką veltū laukdami darbininkų, kurie jų tavorus iškrautu. Iš kitur atvežti darbininkai nemokėdavo gerai dirbti, o tankiai ir sulaukdavo parsekiojimą nū senųjų darbininkų, kuriems užlindo už akių.

Tokia karė darbininkų su pinigūčiais — truputį panaši į tą, kur sakoma, kad nei man, tai nei tau; bet kitokiu budu nuvargėtiems darbininkams sunku atjieskoti savo tiesas.

Žydai nemylimi. Netiktai Lietuvai įkirėjo žydėliai, ir po kitus kraštus nebenori žmonės „vienybėje“ gyventi su peisūtais, nors jie butu ir be peisų . . . Prancijos miestė Lūgdunę krikščioniškas darbininkų susirinkimas tarp daug kitų dalykų nutarė tai: visi laikraščiai, ipatingai katalikiški, turi kariauti prieš žydų suktybes, 2. teip surėdyti

įstatymus, idant po krikščionių vardu neprekiautu žydai; 3. neprileisti, idant žydai statytu valgymus vaiskams; 4. smarkiai bausti tūs, kurie ima perdaug augštas palukas skolindami piningus; 5. atspausti knygas su visų žydų — kupčių vardais, idant žmonės žinotu, nū kurių reikia tolinties... Rupinasi mat žmonėles atsikratyti nū žydų, kurie kaip siurbeles visą lobį pas savę sutraukia.

Iš Lietuvos.

Skūdas (Telšių apskr.) Tyrimas kunigo. Retai Skūdas regi tokią parodą, kaip 31 dieną sausio mėn. Nū raudonsilių nušvito visas miestas, nes susivilko burys žandarų lauktų vyriausiojo savo perdėtinio, žandarių pulkauninko Šatovo, atvyksiančio iš Kauno su Prokuroro Draugu dėl ištyrimo Mosėdžio kamendoriaus kun. Jūzapo Tumo, spėjamo, jog jis su savo broliu Jonu platino tarp žmonių lietuviškus raštus.

Apie suėmimą Jono T. (2 spal.) ant Priekulio stancijos su našta lietuviškų raštų ir apie kratą pas jo brolių kunigą (4 spal.) pranešiau „T. Sargui“ pernai, į No. 11.

Tai-gi Jonas T. tebesąs kalinyje Kaune, bet kunigui par tūs keturius mėnesius niekas nė pusės žodžio nesakęs (matyt neturėjo vilties iškarto tvirtai prisikabinti); girdėjos tik beperstoges šnipinėjant visusę pašaliusę, net Nytaujoje regėję besivalkiojančius žandarus su kažkokiu čemodanu ir jieškančius, ar nepripažins kas (pirmą vietą kunigas turėjo Nytaujoje).

31 d. sausio iš ryto suvažiavo artie 20 sušauktų liudytojų (svietkų), tarp kurių buvo visa Mosėdžio klebonija, t. y. abudu kunigu ir 11 tarnų su darbininkais.

Širdį mums gėlė besistėbiant į žandarų apstotą namą, kamę sėdėjo Tardytojų kamisija, kur kunigas, kaip įėjo prieš vieniūliką adyną išryto, teip ir pražuvo. Negaliu žinoti, kaip aną ten žudė, gaudė, sekė, traukinėjo po žodį. Sako buk teiravusis artie trijų adynų, o paskui uždarę į skyrimą kambarį, kad nepasimatytu su liudytojeis (svietkais). Išvydome kunigą tiktai apie šeštą adyną vakaro, bejieškanti

reikalaujamos didelės zalagos (visos 1000 rublių), jei nori pasilikti laisvu. Nežinau, ar gavo kamę pasiskolinti, ar negavo, girdėjome vienok, kad didelę zalagą užmainę „policijos prižiūrą“ (policejskij nadzor), kol ministras nenusudys. (Apie galą tos bylos, žinoma, pranešime.)

Liudytojei, nors jū buvo artie 20 žydų ir žmonių, pagaliau iš tolimesniųjų parakvijų, niėko prieš kunigą nepasakę, o ir jis pats neprisipažinęs ne prie ko. Pasilieka tadą tiktai stiprai spėjamu.

Pagal musų galvą, ta audra visiškai bereikalo: sugavo bevežantį užgintus raštus, tai ir tesitiesija. Ale p. Šatovas esąs toks jau augštyn siekiąs žmogus, sapnūjas vien tik apie atradimą kokių priešingų maskoliams santarvių, kad tik pasivaidinti su savo žvalumu ir rupestingumu apie užlaikymą Lietuvoje pakajaus (?). Dėlto-gi netingėjo pats atbrzdėti, vienok matyt mažką, arba ir visiškai niėko nepelnė. Kartu su jū buvęs Prakuroro Draugas iš Telšių, mums žinomas, kaipo žmogus su palinkimais ne šlovingų sudo tarnų, bet greičiaus šnipukų paliceiskių, o užsilaikymę tai — tikrai „malčiška“, kaip ruskei sako. Nelabai tadą malonu praleisti trejetą adynū su tokeis tyrėjeis. Tasai.

Magiliavo gubernijoje daugiau kaip 10 tukstančių lietuvių gyvenant ant nusipirktų bajorišku (arba ponišku) žemių — pasakojo man neseniai vienas knigų gabentojas, kurs per du atveju yra jūs aplankęs pirma dvejų metų. Babinovičių parakvijoje radęs aplink 200 dumų (- aplink 2000 dušių) lietuvių; truputi po mažiaus radęs Siennos, Toločinsko, Čečersko, Radomlio ir Šklovo parakvijose; kitose vietose nebuvęs, bet girdėjęs, kad ir kitur po tą guberniją esą apsigyvenusių lietuvių. Su didžiu džiaugsmu klausiaus, ką jis toliaus pasakojo apie lietuvių kolonijas Magiliavo gubernijoje. „Paminėtų bažnyčių — tėsė jis toliaus — vienosė (kaip Babinovičių) kiekvieną nedėlios dieną ir kiekvieną šventą dieną sakoma pamokslai lietuviškai. Rožančius giedama lietuviškai; suplikacija, „Pulkim ant kelių“, „Šventas, Šventas, Šventas ...“ (ant Sanctus), „Prieš teip didį Sakramentą“ (po pakėlimo), „Aniolas Dievo“ — vis lietuviškai. Kitose bažnyčiose, kur mažiaus lietuvių, pamokslas sakoma

įmainai: vieną šventą dieną lenkiškai, antrą šventą dieną lietuviškai, bet giesmės visos giedama lietuviškai (vietiniai gyventojai neturi prie giedojimo nei noro nei sugebėjimo). Kitose vėl bažnyčiose (kaip antai Šklovē) sakoma po 2 pamokslu — vieną lenkiškai, antrą lietuviškai. Visose bažnyčiose vaikai turi katechizaciją lietuviškai. (Tai jau ne Vilniaus vyskupystė, kurioje nū senovės kunigai priverstinai mokina lietuvius lenkiškai poterius kalbėti ir melsties lenkiškai). Pirmą kokių 20 metų atsigabėję ir sudėtinai nuspirkę nū ponų dvarus, išsidalijo žemę ir gyvena sodoms (arba kaimomis), visą ukės budą vesdami lietuviškai. Namie visi lietuvišką kalbą, po maldybės išėjęs iš bažnyčios girdi lietuvišką kalbą ant miesto gasų. Laikosi didžioje vienybėje, jausdami tikėjimo ir tautystės sąryšį. Nėra girdėtas daiktas, kad kas iš jų butu priėmęs pravoslaviją arba kad kas butu inėjęs moterystės stonan su asabą pravoslauno tikėjimo. Nelabai seniai (1894 m.) buvo aplankęs jų parakvijas Jo Mylista Šviesiausis Magiliavo vyskupystės Sufraganas Simon'as; jam labai patiko lietuviškas giedojimas tose bažnyčiose, už tą jūs ir pagyrė. Turėdamas šalip savęs kunigus mokančius lietuviškai, liepė jiems išsiteirauti lietuvių vaikus katekizmo ir atrado vaikus labai gerai mokant katekizmą; ir už tatai teipojau pagyrė lietuvius ir parakvijų „vadovus“.

Aš, norėdamas patikrinti visas šitas žinias, nurašiau lakštą lik vieno apšviesto lietuvio ten apsigyvenusio, kurs viską patvirtino teip esant, kaip čė parašyta. Gūdėsi tiktai man, kad Magiliavo gubernijos lietuviai **visai pritruko lietuviškų elementorių** vaikams mokyti; bet **ir knygų didelis trukumas**, dėlto kad jų gabentojai nepasiekia tokios tolybės. Prašė manę, ar aš negalėčiau nusiųsti jiems tikimą žmogų su knygomis ir gazetomis; bet aš dar nesuradau. Skaitytojai lai paragina knygų gabentojus nuvažiuoti į augščiaus primintus miestus; užtikrinu, kad nepargrįš tušti, nės ištroškę žmoneliai savųjų knygelių gausiai užmokės jiems už žigį. Jei kurs iš „Tėvynės Sargo“ skaitytojų turėtu kokias žinias apie Vitepsko gubernijos lietuviškas kolionijas, tai meilingai užprašau jūs — pasidaliti tomis žiniomis su „T. S.“ Nės Vitepsko gubernijoje gali buti dar daugiau lietuvių apsigyvenusių, neg kaip Magiliavo gubernijoje; bet ir šioje

pastarojoje augščiaus padūtasį skatlius rasint yra labai tolimas nū tiesos, veikiaus bus daug didesnis. Magilievo gubernatorius užgynė katalikams jo gubernijoje pirkti žemės, o pardūdama žemių daug butu; ar šitoksai užgynimas yra ir Vitepsko gubernijoje? Lietuviai Magilieviečiai — kaip girdėjau — neleidžia vaikų į gimnazijas dėlto kad likšiolai dar nepaspėjo sustiprėti ukėje. Darbštiejie gyvena sočiai, nekurie turtingai.

A. D.

Latvių deputacija. Po Kalėdų atvyko Peterburgan deputacija nū latvių tautos, dėl paaukavimo Anūdums Mylistoms Šviesiausiems Imperatoriui su Imperatorienei — albumo vaizdų, kuriūs išmaliavojo latvių teplioriai. Latvių turima jau saviejie artistai, o jų literatura pralobo vertimu „Fausto“, atliktu „Aspazijos“ (pseudonymas) ir p. Rainio. („Kraj“ No. 1. 1897 m. iš „Novoje Vremia“).

A. D.

Raguva (Kauno rėd.) **Ciecoriaus sudas už lietuviškus raštus.** Kas gali šendieną suskaityti visus kankintinius už lietuviškus raštus: aukauja lietuvei savo liūsybę už apsišvietimą par skaitymą lietuviškų raštų. Nesnaudė, regis, lietuvei karunacijos dienosę, reikalaudami sugražinimo sau spaudos lietuviškomis litaromis; nestokoja ir po šiai dienaĩ mums apginėjų iš pačių gudų, kurie pritaria mūsų balsams, išrodydami kokią bledę atneša spaudos užginimas Lietuvai ir pačiam rėdui. Bet ant mūsų nelaimės, ikišiolei dar nepaputė naujas vėjas tamę dalykę iš Petrapylio: palicijantai po senobes gaudo ir žudo skaitytojus, laikydami jų už „nusidejelius prieš viešpatystę,“ kaip anarkistus, socialistus ir nigilistus. Štai paveikslas nežmoniškumo maskoliškos vyriausybės.

1895 m. birželio 13 dienoje keliauja iš Anykščių į Traškunas ant šv. Antano atlaidų žmogelis, pavardžią Uzdras. Pamatęs atvažiuojančius paskui Anykščių asesorių ir tris uriadnikus jis parsigando ir bijodamas užkabinimo pasisukė į šalį. Tie-gi išvydę, kad žmogus nū jų tolinas, sušuko: a, tai paukštis, reikia jį sugauti! — ir tūjais uriadnikai pūlo, kaip liutai ant aukos, iškratė ir, atradę pas jį tris kningeles gyvojo rožančiaus ir laišką, jau nebe-

paleido. Nemokėdamas nė lenkiškai, nė lietuviškai skaityti, asesorius, atvykęs į Traškunus, padavė laišką parskaityti pačtoriaus pačiai. Ant kopertos antrašas lenkiškai pabrėžtas kun. Domarkui, Raguvos kamendoriui, patsai-gi laiškas parašytas lietuviškai nežinomo žmogaus, nes nėjokio parašo nėra.

Nežinomas rašytojas savo laiškę visupirmu išmetinėja kun. Domarkui, tą, buk jo neprijėmęs su lietuviškomis kningomis ir laikraščeis, išbaręs ir liepęs išsinešinti; toliaus, reikalauja atsiuntimo skolos ant 9 r. 30 k. į Panevežio paštą ant vardo, paženklinto dviem litarom, gąsdindamas įskundimu vyskupui, jeigut iki šv. Petruui tų pinigų jam neprisiūsta; antroje-gi laiškio pusėje išrodyta, už ką ta skola priguli: čia paminėta keleta kningelių ir „Apžvalga.“ Asesorius, įpykęs ant kun. Domarko ir senei jau jieškodamas prakės prie jo prisikabinti, labai pradžiugo, išgirdęs tokį laiškio turinį. Prasiđėjo tyrimas. Pirmiausei, žinoma, kamantinėjo Uzdrą. Šis kalinyje uždarytas teisinis, jog kun. Domarko visai nepažįstas ir pas jį nėkūmet nebuves; einant jam į Traškunus nepažįstamas žmogus įdavęs tą laišką nunešti kunigui, kurs ten pat turėjo buti ant atlaidų; laiškas ne jo rašytas, nes ten matyti ranką žmogaus, tankei vartojančio plūksną, antrašas-gi lenkiškai pabrėžtas drebančią ranką, su kurią jo rašymo budas ir-gi nesutinkas; todėl specialistų pripažinimas neteisingas esąs.

Po keturių mėnesių tyrinėtojas (sledovatelis), prokuroras ir žandarų pulkaunikas apnyko kun. Domarką kratyti ir teirauties. Atėję vakarę, patylomis, iškratė visas kertes, parvartė kningas ir raštus, bet nieko neradę į didelį apmaudą įėjo. Ant visokių užklausimų trumpai atsakydamas, kunigas priminė jiems gubernatoriaus parėdymą, pagal kuri anonymiški (be parašo) laišakai turi buti naikinami, o nevartojami kaipo darodymai apkaltinimo, kadangi panašius laiškus kiekvienas gali apturėti, nes pagaliaus užgintas kningas ir laikraščius nekartą pakiša norint kam atsikeršyti; ant kunigų šioje gadyneje daug atsiranda inirtusių, o kas žino, gal ir palicijos koks tarnas tą laišką parašė, norėdamas kunigą įveltį ir parodyti savę „diejatelium;“ ant galo, patsai rašytojas sakos savo laiškę tapęs išvartytas

kunigo su lietuviškais raštais, kamė-gi darodymas susi-
nešimo kunigo su laikraščių gabentojeis?

Pasibengus tyrimui visa byla nuėjo į Vilniaus Palatą; ta-gi, neturėdama nėjokių darodymų apkaltinimui kun. Domarko, turėjo jį išteisinti; — nepadarė vienok to, ale atsišaukė prie augščiausios valdžios — prie paties ciecoriaus, kurs, kaip pranešė Kauno gubernatorius Vilkmėrgės spraunĳkui, 14 d. spalĳų 1896 m. augščiausei prisakyti teikes nuspręsti tą klausimą administrativišku keliu tūm, kad kun. Domarkas, kaipo nusidejėlis prieš viešpatystę (gosudarstvennyj prestupnik), butu uždarytas Kretingos klioštoriuje ant 6 mėnesių, o paskui padūtas atvirai palicijos priežiurai ant 5 metų aprinktoje san vietoje, lšėmus šiaur — pietyn — vakarinį kraštą ir Lenkų karalystę. Toks tai ciecoriaus nutarimas už kaltybę, kurios visai nėra. Pildant šį parėdymą palicijantai 12 d. lapkričio praėjusių metų išgabeno musų mylimą kunigėlį į Kretingos klioštorių, Uzdras-gi po šiai dienai tebesėdžia Panevežio kalinyje.

Toki tai maskolių teisdarystė! Štai ką daro Lietuvoje judošystė! Ar džiaugias minėto laiško rašytojas? Nėra ko stebeties, kad šendieną lietuvei bijos į rankas imti lietuviškus laikraščius.

Ramunelis.

Be žydu . . . Nekartą apskelbia nuplikęs ponelis, kad pardūda dvarą iš laisvos rankos. Valsčionĳs susitarę iš vieno nuperka ir pasidalina. Ir ponui gerai, ir žmonėms . . . Bet toks nupirkimas ne visados apseina be žydo, o tas tai jau visai negerai. Atsiranda tankiausei žydelis-tarpininkas tarp pono ir žmonių-pirkėjų. Jis sudera dvarą, padaro reikalingus raštus ir pats prisideda prie pirkėjų. Tikrai nuperka dvarą valsčionĳs, bet visą rėdą veda žydas — tarpininkas. Žmonės pirkikai tankiausei neturi užtektinai pinigų, tai-gi pasiskolina iš banko ir moka palukas; tas nupirktas dvaras žinoma visados esti apkrautas skolomis, kitaip negipardūtu ponas, tai valsčionĳs gavę dvarą su skolomis ir už tas skolas moka palukas. Žydelis veda skaitlius — mat mokytesnis, neturinčiam dar ir nū savęs paskolina ir žvalgosi po dvarą, o tie žmonelės — neturteliai kruvinai

prakaitaudami vargsta, kad tiktai galētu užmokėti skolas. Tikri nevalnįkai: dirba kitam, sau nepasilikdami pelno ir neturėdami vilties, jog kada pasiklos užsimokėti skolas. Teip bevargstant ant galų galo susilpsta jų gyvenimas . . . ir išmeta jų iš to dvaro lig nugrauztus ir nučiulptus kaulus.

Tai viena nelaimė iš teip nupirkto dvaro: vargas ir badas. Antra beda tai ta, kad pasidalina dvarą labai neišmintingai. Kiekviena žemės kąsnelį, geresnį ir menkesnį, kiekviena pievelę, sodus ir daržus dalina ant tiek dalių, kiek buvo pirkėjų. Negana to — ir namus, triobas dalina tokiu būdu: gražius rumus nuverčia ir pasidalina plytomis, langų stiklais; iškerta medžius; trumpai sakant iš dvaro padaro pustybę; kiek tai pelno nueina ant niekų — ir suskaiityti sunku. Laukūšę ežių — ežios — nei arti nei akėti, triobos lopytos . . . . .

Rodos teip dalidami visus lygiai apdalina. Anaip tol. Žydas tarpininkas visados teip suveda dalykus, kad ant jo rankų pasilieka miškai ir malunai, nes tai visų pelningiausia dalis. Miškus iškerta žydelis, o malunę gyvendamas viešpatauja ant savo naujų valsčionių — nevalnįkų. Teip tai atsitinka, kadą žmonės perka dvarus draugę su žydeliais . . .

(pagal „Rola“).

Titavenai (Kauno rėd.) **Gudų teisybė.** Ne be pamato patįs gudai patikę savo popą spiaudos, nes ir iš tiesų, kamę tikt popas, ten ir nelaimė ypač dėl mūsų kunigų dabojimo, katalikų — lietuvių paikinimo ir bažnytinių turtų užgrebimo. — Nū neatmenamų laikų Titavenūšę pastatyta ant katalikiškų kapų medine koplyčia, kuri seniaus, n'esant dar klioštoriai, buvo parapijinę bažnyčia. Atsikelus į Titavenus zokoninkams, parapija prie klioštoriaus parėjo, vienok ta šv. Jurgio koplyčia nebuvo apleista, kadangi ir ten kartkartėmis atsilaikydavo pamalda. Šendieną nors turime puikią po klioštoriaus parapijinę bažnyčia, brangi mums yra ir senoji ant kapų koplytelė, nes ten darė aukas Sutvertojui mūsų prosenolei, ten jie Dievo žodžio klausė ir ten jų kaulai ilsias. Pas-kutiniūšę metūšę, tiesa, neblaikė kunigai toje koplyčioje pamaldų, nes ir negalima buvo iš priežasties jos aplūžimo.

Gerbiamas mūsų klebonas kun. Sereika pritardamas parapijonų balsams užmanė tą koplyčią atnaujinti ir pamaldą joje įvesti. Apturėjęs ant to gubernatoriaus daleidimą, suvežė medžiagą ir praėjusiamę rudenyje pradėjo darbą. Reikia žinoti, kad žemė aplink katalikiškų kapų, ant kurių koplyčia stovi, svietiškos vyriausybės anais metais nū klioštoriaus atimta ir popams pavesta. Dabartinis-gi Tita-venų popas tūm nepasikakdinamas panorėjo dar ir koplyčią pasisavinti, ale kaip? Į sudą nepadūdamas ir jo nusprendimo nereikalaudamas, patsai popas **nutarė**, jog ta koplyčia **pravoslaviška**, ir pareikalavo nū gubernatoriaus, kad užgintu ją, kaipo ruskiams prigulinčią, mūsų klebonui taisyti. Gubernatorius ant tų pėdų par telegramą liepė darbą sustapdyti. Klebonas darbą suturėjo ir darbinikus atstatė, bet, kad suvežtos prie koplyčios medžiagos neišvogtu, pastatė panaktinius sargus daboti. Ir tai popui nepatiko.

Tūjaus davė „donosą“, buk mūsų klebonas apgarsinęs žmonėms, kad gudai taisos koplyčią uždegti, ir buk dėl apsaugojimo nū to pastatė sargus. Negana to, apskundė jis kun. Sereiką, buk tas važinėdamas po parapiją siundžia žmonės prieš ruskius, niekina jų tikėjimą, teip jog jis negalys su mūsų klebonu susigyventi. Tiesą-gi pasakius, popas aštrino dantis ant kun. Sereikos užtatai, kad jis neleido jam užgrėbti pliaciaus prie šventoriaus ir nesutiko ant jo visokių užmanymų ir vyliojimų. Popas, mat, kad sumanytu, tai ir bažnyčią prarytu; kadangi kun. Sereika ginės nū jo, kaip nū plėšiko, dėlto jis ir jieškojė ant ano visokių kablių.

Vilniaus general — gubernatorius p. Orževskis, iš patalo jau nebesikeldamas ir nū vaistų išgyti nebesivyldamas, pakabinęs jau ant savo lovos abrozda Švenčiausios Panelės Aštrios Bromos, meldamas sau stebuklingo išgyjimo, manydamas padarysias gerą darbą, užmanė išgabenti mūsų kun. kleboną. Surašęs tatai visus popo išmislus, prašė vidurinių dalykų ministro nubausti kun. Sereiką. Nepo-ilgam atėjo ministro nusprendimas; „za počinku kaplicy sv. Georgija“ (už pataisymą šv. Jurgio koplyčios) uždaryti kun. Sereiką, ant 2 metų Kretingos klioštoriuje.

Štai tau ir geresni laikai! Patįs gudai šaukia, kad jų vyriausybė jau pabludo. Juk tai gubernatoriui leidžiant kun. Sereika pradėjo darbą, o gubernatoriui užginant vėl sustabdė; — kamę-gi čė kunigo prasikaltinimas? Be sudo, tyrimo, klausimo apsvarstymo nutarė ir padarė: 5 d. praėjusio vasario žandarai pagrobė mūsų mylimą kleboną nuga-beno į Kretingos klioštorių. Tokios neteisybės reikia su žiburiu pajieškoti! Kopyčia, kaip buvo, teip ir liks mūsų, už ką-gi kunigas kenčia? Ar-gi nebus galo sauvaliai Vilniaus kara-liuko?!

Armonas.

Šatės (Telšių apskr.) Praėjusį rudenį išsidangino iš Šačių miestelio felčerus Antanas Jurevyčius. Su gailėstimi palydėjome tą felčerių, dėlto kad geras buvo. Gerai mokas savo amata, nės pabengęs kareivišką felčerių iškalą ir kariaunoje buvęs vyresniūju felčerium, ligonis gelbėjo su dideliu sugebėjimu, o regėdamas, kad kuriam ligoniui jis negali dūti pagalbą, siųsdavo lik tikrojo daktaro — čia jau regėteis žmogaus gryna sąžinė, kad nenori žmogų užvilti ir pinigų vylioti, kaip tulas felčerus daro: prižadės išgydyti ligonį, kurio ligos nusimano nepažįstas arba negalįs išgydyti — jam tiktai rupi pelną iš žmogaus išsiurbti. Terp daugybės šarlatanų, kurie veltui užima felčerių vietas, o gydyti nesugebi, mūsų buvuseis felčerus Jurevyčius yra šviesybės aniolu, kurs nešiojo palengvinimą kentantiems. Prie tam nebrangų užmokesnį jėmė, o nevieną vargdienį beturtį ir veltui pagydė. Gavęs vietą prie Aukmėrgės lazareto, išvažiavo iš Šačių, palikdamas mūsų širdyje gerą paminėjimą ir linkėjimą, kad vėl pas mus pagrižtu. Keletui nedėlių praslinkus, atsidangino į Šatės ir apsigyveno homeopata. Homeopatiją gydant, reikia pažinti ligą, o ligą pažinti toks daktaras tegali, kurs yra išėjęs universitetę medicinos fakultetą; geras, išėjęs tam tikrus mokslus iškaloje felčerus teipojau gali įspėti ligą. To homeopatos mes dar visai nepažinome ir kokią naudą atneš šatiškių sveikatai dar nenumanome. Laikas parodys.

Gydyklus davinėja ir viena didžiojo daktaro sesū, bet jokio daktariško nei felčeriško mokslo neturinti; žinoma, noras pasipelnyti žmogų prie viso-ko privaro. Atsilanko mūsų

pusėje 3—4 kartus ant metų vienas valketa — felčerius, vaikščiojās per sodas terbelę ansikabinęs. Užėjęs į koki kiemą, klausia: „ar nėra ligonių, ar neskaudžia kas kam — jis dūsis gydyklų iš tos terbelės, jis esās ant to pasiūstas vyresnybės, kad lankytu sodiečius ir gydytu anus“. Bet melūja žulikas! nieks jo nėra siuntęs per felčerių. bet jis pats savę siuntė ant tokio amato, kurio jis nemoka. Nepriimkit tokių apgaudinėtojų į savo namus, nepirkkit nū jų gydyklų. Kas-žin kokias bjaurybes anie jums pardavinėja, o tamsūs žmoneliai tiki tiems šarlatanams. Ir, veizdėkit, kaip tas „valketa“ permano žmonių tamsybę, kaip moka iš jos pasinaudoti! Jei kokiamę kiemę gaspadorius nenori jo priimti į nakvinę, ar nenori jo pavaišinti — pietų dūti, tūkart jis pradeda rustingai grumoti ir sakyti: „aš esu didelis daktaras: kas manę užrustins, aš galiu jį ant vietos sutraukti . . .“. Žinoma, žmogelis persigąsta ir gatavas jam tūkart dar primokėti, kad tikt nusikratytu nū nevidono . . . Ir tokiu budu jis skaniai maitinasi ir pinigūs kraunasi. Dideliai išmintingas butu, kas jį suimtu ir į palicijos rankas padūtu, ir tūjaus į sudą apskūstu, kad jis turmę tupėdamas daugiau svieto nebeapgaudinētu. Iškur atsiranda šiokie „keliaujantiejie daktarėliai“, galite suprasti iš sekančio tikro atsitikimo. Kamaju parapijos Nevierių sodoje prasigėręs ir nusigyvenęs pusvalakinis ūkinikas X. vienu kartu, galima sakyti, per vieną dieną, išsimokė daktarystės. Susikalbėjo su kitu tokiu pat žuliku, nusipirko po terbelę, prisikrovė visokių „lašų ir proškų“ nū kosulio, nū pilvo sopėjimo ir nū viso-ko . . . ir išvažiavo važiuoti gydyti žmones. Žinoma, važinėjo po tolimas Panevežio ir Aukmergės apskričio sodas; ten jų niekas nepažino, ir jie lankydami prasčiokėlių grįčias, jieškojo ligonių, gydė anus ir . . . susikrovę po septynias dešimtis rublių per 5 nedelias, paskui pargrįžo namon linksmi ir jūkdamos iš žmonių tamsumo. Visa bėda, kad paskui girti išsipasakojo pažįstamiems apie teip laimingą daktarystę; tie gąsdino jūs apskūsti vyresnybei, norints pagaliaus už „butelį“ susitaikino ir prižadėjo tylėti. Tai buvo atsitikę nelabai seniai, nedaugiau kaip dešimtis metų atgal; norintiejie pasitikrinti gali paklausti Nevieriškius, kurie ligšiol dar tebebus neužmiršę to

jūkingo, bet draug ir liudno atsitikimo, liudno dėlto, kad parodo aklumą mūsų prasčiokelių sodiečių. *Prasčiokėlis.*

Lietuvos naujas gelžkelis. Lietuva, sulyginant su kitoms Maskolijos gubernijoms, turi nemažą gelžkelio ilgumą, bet iš tiesų neperdaug. Galima todėl pasidžiaugti, kad yra viltis sulaukti naują geležinį kelią per Lietuvos laukus. Jau sustatytas projektas išvesti gelžkelią nuo stacijos Šventenų (tarp Vilniaus ir Dinaburko) pro Uteną iki Panevežiu ir Vilkmergei. Nuo Panevežio, parkertant kelį, kurs eina nuo Kalkunų Liepavon, žada vesti toliaus lig Kuršo miesto Bausko, o iš ten nuvesti lig Rygai. Lietuvos darbininkai gautu gal tam tarpui uždarbi, jei neužbruktų maskolijų gaujos, o paskui ir visai Lietuvai būtų geradejyste . . .

Svetimi raštai.

Negirdėtas balsas iš gudų pusės. Kunigaikštis Meščerskis savo laikraštyje: „Grazdanin“ besiginčydamas su „Maskovskija Wiedomosti“ (gazeta bjauriausios neapykantos to viso, kas nepravoslaviška ir nemaskoliška) įrašė tarp kitų teisingų, gražių žodžių šiuos: „Abelnai, teip sako M., reikėtu pas mus (Rossijoje) su tikėjimo klausimais atsargiaus elgties . . . Pas mus yra ilga eilia vietų, kurias užimti katalikams uždrausta . . . ir tiktai katalikams. Jei jau tokie įstatymai yra, kad katalikui nevale užimti tą ir tą vietą, tai gal kada ir buvo tam tikras reikalas uždrausti, — ir išpūla tų provų prisilaikyti, nors aš labai vargiai galiu išaiškinti, dėlko katalikas — konduktoras ant Pavyslio gelžkelio — gali buti labiau pavojingas, nekaip katalikas — direktorius departamento dėl visos Rossijos. Bet štai su kū aš negaliu nekaip susitaikinti. Kaip tai galima idant dėlto, kad užimti vietas, katalikas tikrai mainytu tikėjimą ir paliktu pravoslaunas (kreivatikis), ir tas katalikas — vakar neištikimas — nenadežnyj, (kuriam užsitikėti negalima) šendien butu priimtas į tą vietą, kaipo nadežnyj (ištikimas) pravoslaunas. Toks elgimas tai vienas iš bjauriausių darbų, kurie šaukia dangun atmonyjimo, nes tai

aiškus tyčiojimas ir paniekinimas tikėjimo. O vienok pas mus tokie darbai atsitinka netiktai kasdieną, bet rodos, ir niekas gedos iš to nejaučia, lyg tartum kad teip ir išpūla elgties. Tū tarpu tokiu budu nepasikelia garbė, bet tiktai apsireiškia pažeminimas ir išniekinimas pravoslaviško tikėjimo, nes kiekvienas mato, kad pravoslavų tikėjimas pasidaro begedišku prekiavimu sąžines su vietos pelnu. Išsižadėk savo tėvų tikėjimo, atsisakyk nū savo šv. krikšto prižadų, prieš visus išniekink savo bažnyčią — ir tadą jau sulaužęs priežadus, pamynęs po kojų savo tikėjimą, pardavęs bažnyčią įeik į mūsų cerkvę, ir už tai gausi tą vietą, kurios negalėjai užimti kaipo katalikas. Šventybvagis ir **Judošius** savo bažnyčioj, — tu nupelnai provą buti tarp nadežnų (užsitikėjimo vertų) tarnų rusiškos viešpatystes; tau nū to laiko jau galima tikėti ir į tavo rankas pavesti ir rusšką čest (garbę) ir rusšką bezopasnost (nepavojingumą) . . . . .

Kada-gi ant pravoslavijos šlovės, o russų garbės pražus visiškai tokie darbai?“ —

Teip rašo kunigaikštis Meščerskis, teip ir mes trokštame, idant tokie darbai pražutu kūveikiaus. Jei ant judošių krutinės nekabinėtu maskolis aukso kryžių ir nemokėtu tukstantimis algos, mūsų kraštas neturėtu judošių . . . . .

Rinklys.

Kalbos dalykai. P. Embė 1. sąsiuvę pusl. 35 užmetinėja „T. Sargui“ netikrojoje prasmėje vartojimą žodžių **lytis, aplinkė, karta, ir dažvinys**. Ant šio paskutiniojo žodžio pripažįstame p. Embei teisybę, bet ant trijų pirmųjų — ne. Gyvoje Kamajiškių (Kauno gub.) kalboje esu girdėjęs žodį **lytis** vartojant prasmėje lotyniško žodžio „forma,“ vokiško — „Gestalt,“ lenkiško „kształt,“ Prašau dailidę padirbti man krasę (ten sako krėslą,) jis paklausė manę: „kokios „lyties“ krėslo tamsta nori?“ (Forma, kształt). Kuršaičio žodynę (pusl. 234) randame „lytė = Form, Gestalt, Aussehen.“ Ir garsingiausias mūsų kalbos tyrėjas kun. Jaunis žodį „lytis“ vartoja prasmėje lot. ž. „forma“ (v. Grammatikon). Šiaduviai ir kiti panevėžiškiai vartoja „lytį“ prasmėje sexus (vyriškos l., moteriškos l.). — Žodis

aplinkė bemaž ko visamę Zarasų paviatę vartojamas yra prasmėje „okolica,“ lygiai kaip kitur **apygarda**, arba **apygardas**. „Visoje „aplinkėje“ nerasi geresnio gaspadoriaus“ — sako Dusetiškis. Toje pačioje prasmėje randame ir pas Kuršaitį ant pusl. 16. — **Karta** ženklūja „pakalenija,“ lotyn. generatio, lenk. pokolenie Šatiškių kalboje; tas pats žodis ženklūja ir „warstwa, slój,“ k. a.: medžio kartos — słoje drzewne; žemės karta — warstwa žiemi. — **Dažinys**, kaip visi daiktavardžiai su nūbaigą — **nys** (kratinys, siuvinys, pirkinys ir k.) reiškia ne medegą, bet dirbamąjį daiktą; todėl čė „dažinys“ greičiaus bus dažamasis daiktas (k. a. gijos, audeklas,) neg „farba.“ Farba žemaitiškai „dažyvė,“ liet. dažylas, arba dažylai. „Color“ žemaičiai vadina **varsa**. „Dūk man dažyvės!“ — „O kokios „varsos“ tamsta nori?“ (color). Gali būti gerai ir „žiedas.“ — Tolesnes patėmes (pamalda, pamaldis, maldingas, nūminjkas ir k.) persirašiau į savąjį žodynėlį: ačiu p. Embei už viską, o labiausiai už gerą užmanymą. Per kritiką tiesa jūba išsiaiškina. Džiaugiamės gavę teip rimtą sandarbininką, koku pasirodė p. Embė savajamę straipsnyje: „Ko geidžia nū musų intelligentai liberalai,“ kurs vertas yra aukso literomis atspausti.

Ant. D.

Į rašytojus žodelis.

Nekurie terminai, inėję didžiosios pusės civilizūtų tautų žodynan, tapo — jei teip leidžiasi sakyti — tarptautiškais. Teip, visur vartojami yra žodžiai: philiosophia, geographia, litera, gazeta, patriota, autor, mašina, apteka, lazaret, fabrika, historia, poeta, telegraph, teleskop, literatura, redactia, gubernija ir daugybė kitų. Lietuviški rašytojai, steigdamies grynai rašyti, ipūlo fanatiškan purizman: visus terminus nori išreikšti grynai lietuviškai, visus be išimtinės tvetimūsius žodžius varo laukan, pagaliaus nei tų teip čia mano vadinamųjų tarptautiškų gyvų nebelaiiko, jų vieton kala savūsius. Ir tokiu budu, vieton philiosophija nukalo „protomeilė“, v. geographija — „žemrašis“, v. litera — „raidė“, v. gazeta — „laikraštis“, v. patrijota — „tėvynainis,“

v. autorius — „rašėjas“, v. istorija — „vistarija“, v. poeta — „dainius“, v. mašina — „padarynė, v. apteka — „vaistynas“, v. lazaretas — „ligonbutis“, v. fabrika — „dirbtuvė“, v. telegraphas — „tolrašis“, v. teleskopas — „tolregis“, v. literatura — „rašliava“, v. redakcija — „rėdystė“ ir t. t. Šitūs ir panašius terminus prijėmė bemažko visa civilizūta pasaulė, ilgainiui ir lietuvių praščiokėliai nekurius prijėmė (apteka, pabrika, mašina, lazaretas, telegrapas ir k.); bet šiandien lietuviški rašytojai tūs tarptautiškus terminus varo laukan ir jų vieton kala savūsius. Beg nėra čia tiktai bepelnis darbas? Išmetus visus teip vadinamūsius tarptautiškus terminus, tadą juk ir intelligentiškam pagaliaus skaitytojui vargu bebus suprasti autoriaus mislį piešinį idėtą; nebent reikėtu tūkart paaiškinimais kaltinių terminų ant kiekvieno žingsnio įsikirėti skaitytojui.

Kiti rašytojai gadina svetimtaučius žodžius ir savyvardžius (n. propr.), rašydami jų pagal lietuvių prasčiokų ištarmę. Įsileidę perdidin purizman, visus svetimūsius žodžius steigiasi perdirbti į lietuviškus. Per nemokantį rusiškos grammatikos paskaitytumime tą rusą, kurs rašytu rusiškai pagal rusų prasčiokų ištarmę, kaip antai: dohtar (vieton doktor), feršel (v. feldšer), kijater (v. teatr) ir k.; tamę tarpę lietuvių rašytojai tyčiomis rašo svetimūsius žodžius pagal lietuvių prasčiokėlių ištarmę, pavyzdžiui: rašo „kvortos“, „kortos“ vieton kártos, „palitika“ v. politika, „palicija“ — v. policija, „kamedija“ — v. komedija, „idėja“ — v. idea, „advukotas“ — v. advokatas, „Kastantinas“ — v. Konstantinas, „Rasieja“ v. Rossija, „Kansistorija“ — v. Konsistorija, ir daug kitų. Nevienos civilizūtos tautos rašytojai teip nesielgia su svetimaisiais žodžiais, kaip Lietuvos rašytojai. Liki kiek aš įsistebėjau, ir mums reikia svetimojo žodžio kamėną (liemenį) palikti nepermainytą, tiktai jo galunę pritaikinti musosios kalbos reikalavimui (k. a. advokat — as kárt — os, autor — ius, konsilium — as (gydytojų), politik — a ir t. t.); pavardesgi butu geriaus rašant be permainos (Petrov, Rrzepko, Špasskij, Rochefort, Schönborn), populiariškūse piešiniūse

padedant sukabosę jų savąją ištarmę, kaip antai: Rochefort (Rošfor), Schönborn (Šenborn).

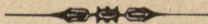
Lietuviškoje kalboje nėra literų **ch**, **f** ir **h**; gyva žmonių kalba, apsisavindama svetimais žodžiais, turinčiais tas literas, prašalina jas, arba apkeisdama kitomis, k. a. kvarma (forma), kvartukas (fartuch), špiga (figa), pabrika (fabrika), kvaraba (choroba), kolera (cholera), arba apleisidama, k. a. arbata (herbata), arbas (herb), onaras (honor). Pamėtodami lietuvių prasčiokėlių ištarmę, ir rašytojai steigiasi systematiškai prašalinti literas **ch**, **h** ir **f**, pagaliaus ir žodžiūšę naujai imamūšę iš svetimų kalbų į musąją. Įsidėjus demėn, jog systematiškai tas literas permainingant į atsakančias lietuviškas (k, kv, p, šp) tankiai pasitamsina phrazos mislis, kartais-gi ir žodžio prasmė visai persimaino, kaip antai: **firma** virsta į „pirma“, **faktas** — į „paktas“, **faktorius** — į „paktorius“ ir t. t.; — jog prasčiokėliai tas literas pažįsta, ir radę knygoje parašyta: „Christus“, „hostija“ ir k., skaito savotiškai, ištarydami vieni „Christus“, „hostija“, kiti „Kristus“, „ostija“; — jog tų literų skambesys nėra musajai kalbai visiškai svetimas ir nėra negalimas ištaryti, kaip regėteis iš jausmažodžių „fui!“ „fe!“ „aha!“ — rodosi, primintusias literas reikint užlaikyti, bent naujai imamiems į lietuvišką literatūrą tarptautiškiems terminams, k. a. firma, faktas, frankas, harmonija, hymnas, homeopatya, charakteris, choras, chimija, chirurgija ir k.; kas link **ph** — rodosi — ir ją reikint užlaikyti (philosophija, photographija, phraza, phosphoras, Philadelphija, philantropija ir k.)

Daugskaitlio vardinio linksnio vyriškos gymės nūbaigą — **iai** ir padarginio **iais**, teipajaus prieveiksmių nūbaigą — **iai** nekurie rašytojai perkreipia į — **ei**, — **eis**, — **ei**, rašydami: senelei (senes), smailei (lenk. łakotnis) jaučei, gaidžei, gardžei, gražei ir t. t. Tokia rašyba nėra tarmes sutaikinanti (dialectologica), kurią mes likšiol teip trokštame įvesti (dėl naudos vientaučių); nės jinai nepritinka didžiajai pusei Lietuvos, ištariančiai **I** prieš **e** — **kietai** (kaip lenkų ł.) Dūkime, skaito knygą lietuvis iš Ukmergės apskričio. Pagal savos tarmės ipatybę, kamę tiktai randa syliabas **le**, **lei**, **leis**, jis turi ištaryti kietai **le**, **lei**, **leis**;

bet šitai, atsiskaitė lik žodžių: senelei, smailei, našlelei ir panašų — ir jis perskaitė ištarydamas: senelai (staruszce), smailai (cien'ko), našlakai (wdówce). Bet apsiriko, nesuprato autoriaus mislies: autorius norėta ten pasakyti: seneliai (staruškowie), smailiai (łakotnisie), našleliai (wdowczyki.) Skaito toliaus ir nebesupranta autoriaus arba kiteip supranta, neg kaip autoriaus norėta pasakyti. Apkeitus galunę — **iai** į — **ei**, išnyksta perskyra tarp įvairių žodžių, kaip antai: našlei (wdowcy) ir našlei (wdowie); vėlei (dušiai) ir vėlei (vél, lot. iterum) ir k. Ne be pamato, nūbaigos **iai**, — **iais**, įvesta „Varpo“ rašybon. Apkeitus nūbaigą — **iai** į — **ei**, reikėtu vél atgal priimti lenkiškąją **į**.

Neimaž neprieštarauju tikslingumui literų **ų** ir **į**, įvestų visudidžiausio musosios kalbos tyrėjo dijalektams sutaikinti. Nekurie rašytojai papildė neliogiškumą, priimdami pirmąją (**ų**) ir atmesdami antrąją (**į**): aniedvi yra tos pačios gamtos, ir priėmus vieną bent katrą, reikia ir antrąją priimti rasybon. O jeigu, dėl nekurių priežasčių, šiandien dar negalime įvesti **į**, tai ir **ų** liogika liepia apkeisti į **uo**. Pagal konsekvenciją, priėmus rašybon **ie** (diēna, pienas), reikia ir **uo** (duona, puodas) greta, o ne viena viršui antros rašyti, kaip likšiol tebėra daroma daugių rašytojų. Budamos viefos gamtos šitos literos reikalauja vienaip ir rašomos.

A. D.

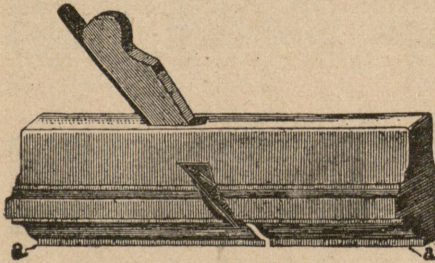
II.

Patarmės dėl staliorių.

(Taša.)

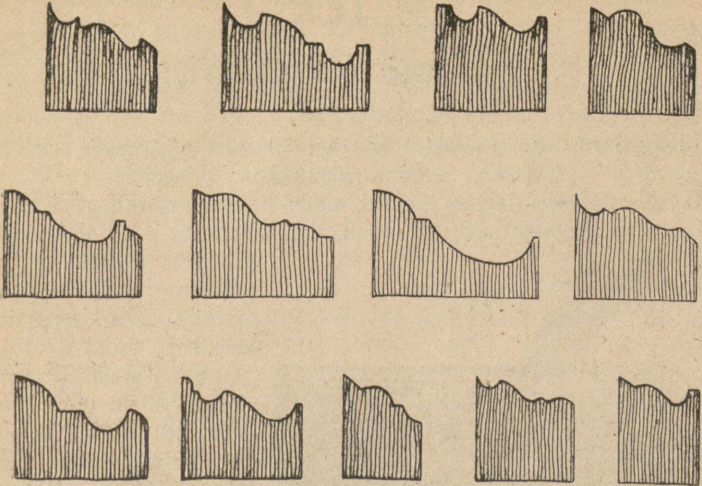
Karnizubliai. Apitaisos apačioje briauna a nutaiso karnizo platumą; ji nėra patraukiama iš vietos.

Kurie nėra dalyko žinovai, tiems nebus pro šalį prisistebėjus į karnizublių (visūtinai) iš sono, kaip rodo p. 48. Karnizublių

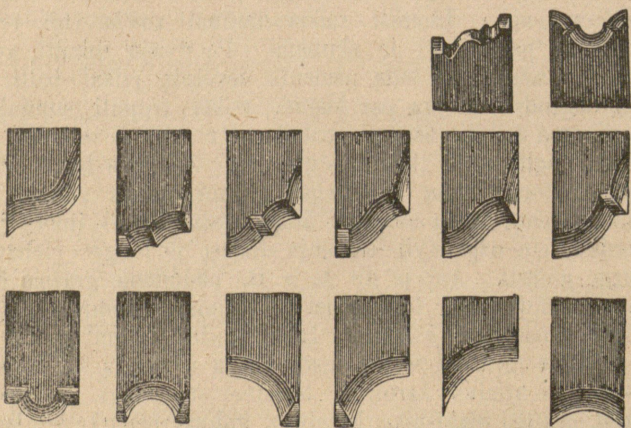

P. 48.

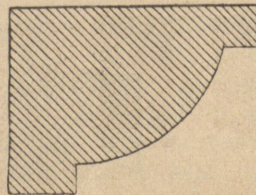
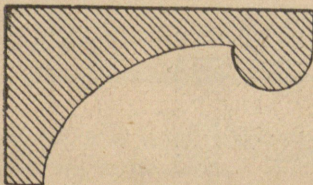
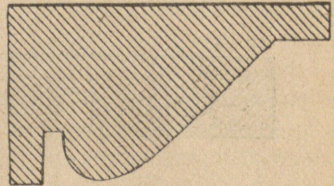
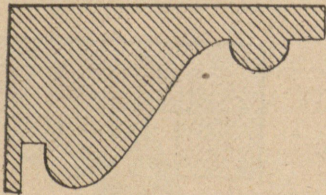
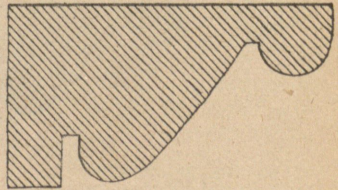
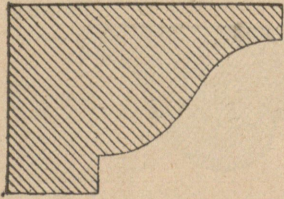
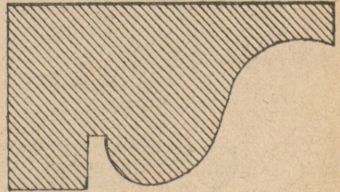
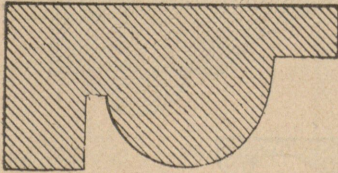
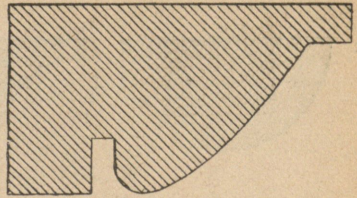
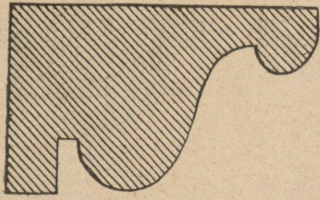
geležėlės perkasi gatavos, padirbtos pabirkusė; jeigu jų lytis, arba išrangojimas meistrui netinka, tūkart jis pats išpieliavoja tinkamą lytį su pielyčiomis: todėl tos geležėlės reikia kad butu nelabai užgrudytos, kad galėtu jas pieliavoti. Išpieliavojus į tinkamą lytį, reikia jos užgrudyti. Grudoma šiteip: geleželę aštriūju galu padeda ant degančių anglių ir dumia dumplėmis; kaip tiktai įkaista raudonai į aviečių varšą (kolori), umai (staigiai) išima iš ugnies ir įmerkia šaltan vandenin. Įmerkti reikia butinai stačią (tai yra, ne gulščią, ne pašliedina) ir skubinai. Po dviejų minutų geleželę išima iš vandens, — tadą ašmenis išveizdi pilkai balti. Bet šioksai užgrudymas yra par kietas, reikia truputį suminkštinti, o tai daroma šišeip; ašmenis palaiko per penkias minutes pavirš degančių anglių arba įkaitintos geležies. Ašmenis igaus pirmiaus šviesiai geltoną varšą it šiaudai, paskui tūjaus persimainys į tamsiai geltoną: tadą skubinai atimk šalin ir vėl įmerk į šaltą vandenį. Teip užgrudyti ašmenis dūdasi iš lengvo pieliavoti ir be vargo galąsti. Ant p. 49 A. ir B. padūdame gražias karnizublių geleželių lytis, tankiausiai vartojamas. Lietuvos dailidėms pšaverės prisistebėti į karnizų lytis, kurias če ant p. 50 padūdame, išėmę griežtai iš geriausių knygų ir atlasų. Nū pradžios parodome vientinius karnizus, tolesniai sudėtinius. Norint koki išdirbinį papūšti platesniais karnizais, galima bent kelius karnizus sukležūti arba susegti į vieną.

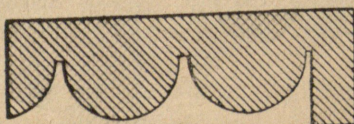
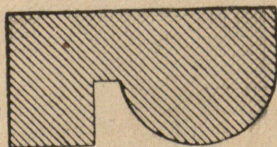
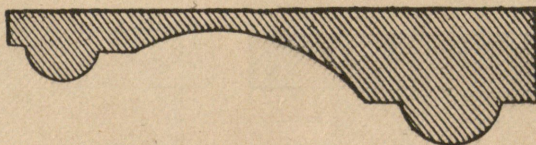
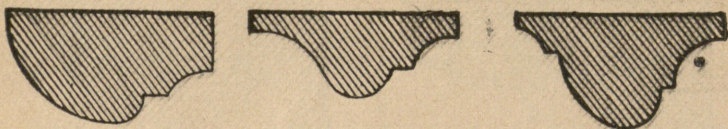

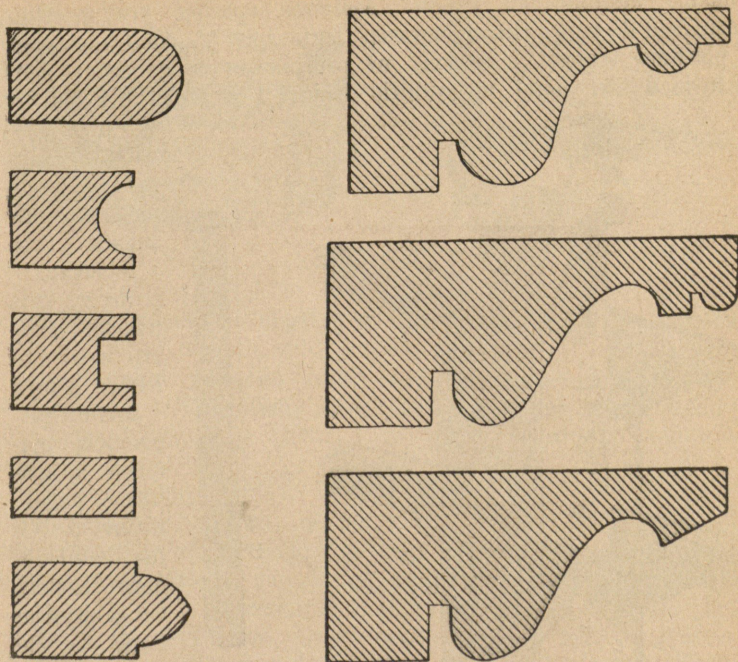
P 49 a.

P. 49 b.

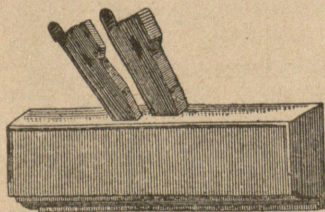

P. 50.

Jei reikėtu išskrosti labai platų karnizą, tūkart galima į vieną apitaisą įdėti dvi geležėli, bet truputį vieną paskui antros, tai yra: ne greta (v. p. 5)1.

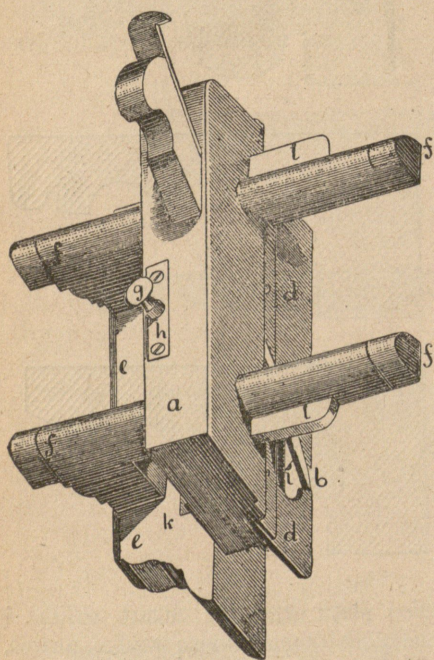

P. 51.

apitaisa a ir užsiveržia kyliais ll; tokiu budu patraukiant tolyn arba pritraukiant artyn briauna ee, galima nustatyti špuntą ant

11. Špuntutblis reikalingas raveliams, arba špuntams, išskrosti lygiai pagal kraštą. Jis susideda iš dviejų dalių: apitaisos a (veizdėk p. 52) ir pastumamos briaunos ee. Apitaisoje a išprausta geležėlė b. Briauna ee sujungta su apitaisą a dviem medeliais ff, stiprai prisegtais prie briaunos; ant tų medelių ansimauna

tinkamo atstumo nū krašto. Apitaisos apačioje yra geležinis liežuvis **d d**, einas išilgai apitaisą, turis apie $\frac{3}{4}$ colio augštumo, o platumo truputį šiauresnis už pačią siaurąją geleželę; šitas liežuvis **d** turi netol nū vidurio išpjūvį **i** geleželei **b** iškišti ir

P. 52.

skiedoms praleisti. Gilumas špunto nusistato prisukant arba atsukant šrubą **g**, kurs pakelia augštyn arba nuleidžia žemyn

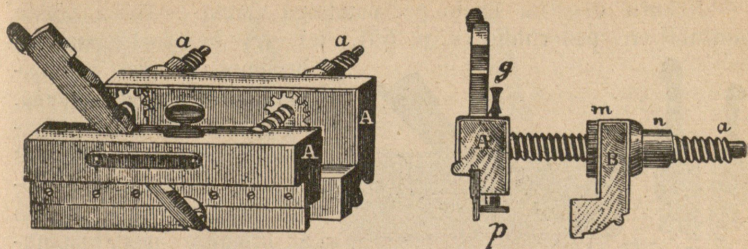
briaunelę, einančią apitaisos **a** apačioje pagal liežuvi **d**. (Četos briaunelės nėra regėteis, bet skaitytojas regės ją ant p. 53 p.)

Kartais medeliai **f f** esti paskaidyti į smulkias colio dalelės, kad

lengviaus butu nustatyti špuntublis. Šitoksai špuntublis yra angliškos rūšės ir labai praktiškas, dėl tvirtumo nustatymo.

Paprastasis špuntublis parodytas ant p. 53 iš šono ir iš galo. Mediniai šrubai **a a** perkišti yra per plynas kiaurines briaunos **B**, kuri iš abiejų šonų prisiveržia muterkomis **m** ir **n**, dėl stovėjimo ant vietos; žinoma, šrubais daug greičiaus galima nustatyti špuntorių, neg kaip kyliais, bet čė nėra tokios tvermės nustatymo. Dar lengviaus nustatyti, kai iš antros pusės išideda trečias medinis šrubas: tūkart jau priseina nebe su keturiomis, bet tiktai su dviem muterkom atsiryžti. Apačioje apitaisos

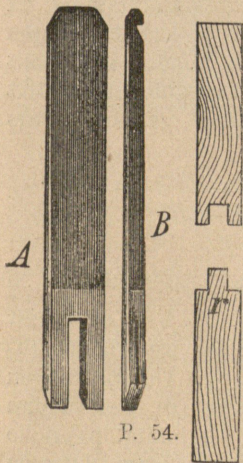
P. 53.

briaunelė **p**, pakeliama augštyr ir nuleidžiama žemyn su pagalba šrubo **g**, nutaiso špunto, arba ravelio, gilumą.

Špuntutbliui geleželių reikia kad butu cielas assortimentas nū $\frac{1}{8}$ iki $\frac{3}{4}$ colio platumo ašmenyšę; bet ūdegos visų geleželių turi buti lygios, kad įtiktų į to paties špuntutblio apitaisos kiaurinę.

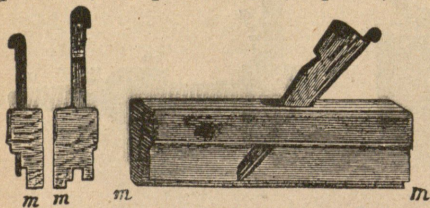
Koks didumo špuntas, tokia pat lygiai turi buti ir briauna, ne didesnė, nei mažesnė — be to blogas butu išdirbinio dalių sukibimas. Čę kalbame apie tą briauną, kurią reikia įleisti į špuntą, arba ravelin, suleidžiant lentas ir t. p. (v. p. 54. **r**.)

Briaunas galima padirbti palcubliu, bet tas darbas nėra spartus ir nėra lengvas — kartais atsitinka pagadinti darbą. Todėl pramanė tam tikrą ablių briaunoms dirbti vadinamą **pederubliu**. Jo geležėlė parodyta ant p. 54 **A.**, o kaip jis išdrožia medgalį į briauną, regėteis ant p. 54 **r**. Tokiu budu meistru pridera turėti kožnai špuntų geleželei (**B**) atitinkančią briaunų geleželę (**A**), tai yra vėl cielą assortimentą. Su šitokiais poriniais padargais darbas eina daug šarpiaus. Pederublio apitaisa yra visai pavėdi špuntutblio apitaisai, tiktai geležinio liežuvio ten jau nebereikia ir apitaisos apačia turi buti teip išdrožta, kad įtiktų geležėlės ašmeniš, t. y. reikia kad turētu atitinkantį ravelį, į kurį kad įtilptu dirbamoji briauna.

P. 54.

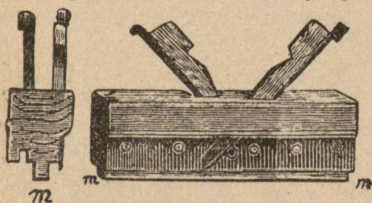
Nekurie meistrai skaito per naudingą daiktą — turėti prasta špuntutbli ir pederubli (v. p. 55), tai yra be pastumamosios

P. 55.

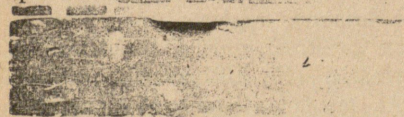
briaunos ir be pakeliamosios briaunelės; žinoma, su jais negalima nei padidinti špunto ar briaunos gilumą nei pamažinti, teip jau nei atstumą špunto ar briaunos negalima nutaisyti kaip tinkant. Tokie

špuntutbliai ir pederubliai visūmet vienodus dirba špuntos ir briaunas (arba federius). Kaip regėteis aiškiai iš galo, briauna **m** nėra pastumama iš vietos. Vis-gi anie gali praverėti dirbant sujungimus vienodo masto (arba mieras). Abidvi geležėli, tai yra: špuntinę ir briauninę, galima sudėti į vieuą apitaisą, iš abiejų jos šonų, kaip padaryta ant p. 56. Tūkart briauna **m** padirbta viduryje apitaisos apačios, o geležėlės iš abiejų šonų teip nustatytos, kad špuntas ir dirbamoji briauna turētu visai vienodą ir tą patį atstumą nū krašto lentos ir kad ta briauna

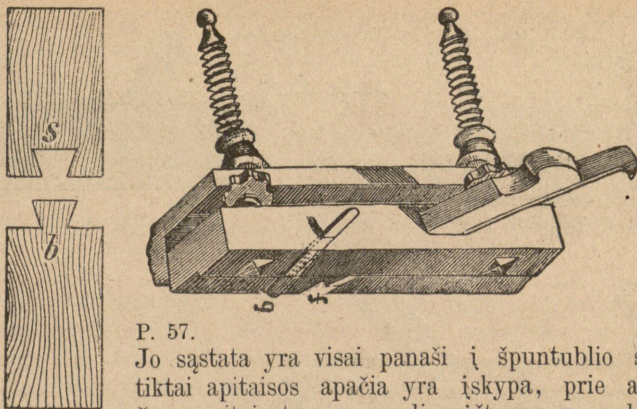

P. 56.

visai teisingai įtiktu į špuntą. Tokiu poriniu ablium skrodžiant galima visai nebijoti apsirikimo, nės jis nėra galimas: jei tikt gerai nutaisytos idėti geležėlės, briauna visūmet geriausiai įtiks špuntan.

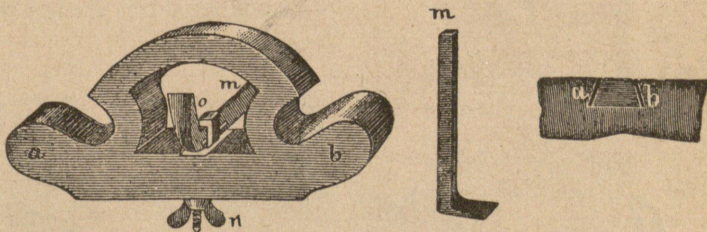

12. **Gruntublis ir gratublis.** Jei priseina sukibyti išdirbinio **m** dalis į kregždės ūdegą (veizdėk p. 57 **b** ir **s**), tūkart reikalingi yra tam tikri padargai. Abypusiai iškypai briaunai (**b**) išdrožti vartojamas yra visūtinas gratublis (p. 57.) Galētu juk jau ir iškypūju paleubliu išdrožti tą kregždės ūdegą (**b**), bet su jūm nėra galima nutaisyti tinkamą briaunos šonų iškypumą: paleublio briauna turės visūmet tą patį iškypumą. Briaunos šonų iškypumą norint nutaisyti, vartojama visūtinas gratublis (veizdėk p. 57).

P. 57.

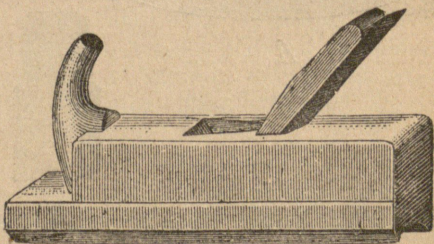
Jo sąstata yra visai panaši į špuntutbio sąstatą; tiktai apitaisos apačia yra iškypa, prie apitaisos šono pritaisyta pusapvalis rėžtuvas **g**, o briaunos iškypumas gali būti padidintas arba pamažintas, pagal norą. Abyšaliai iškypas špuntas (v. p. 57 s.) išskrodžiamas yra gruntubliu, kurs parodytas ant p. 58, veizdint iš apačios: **m** yra

P. 58.

geležėlė, priveržiama kilpą **o** ir šrubu **n**; rankturiai yra **a** ir **b**. Pirmiaus užpjauna varpjukliu (v. p. 14) iškypai pagal užbrėžtą liniją (**a** ir **b**); paskui skrodžia su gruntubliu.

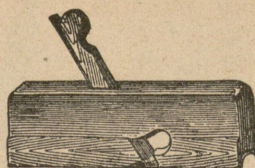
13. **Stapublis** (v. p. 59) turi apitaisos apačią skersai įlenktą pusapvaliai į pusę apskričio; geležies ašmenis teipojau pusvaliai vidun įlenkti į pusę apskričio. Šiokasai ablius dera apvalainiams (cilindrams) nuabliūti, pusapvalioms karnizų briaunoms

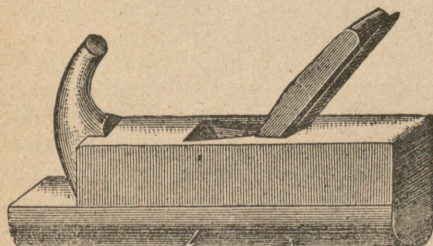
P. 59.

ir t. p. Naudingas yra ir zenzublis tos pačios sąstatos (v. p. 60).

14. **Apvalainis ablius** (veizdėk p. 61) ir toks pat zenzublis turi apvalainę apitaisos apačią ir tokius pat geležlės ašmenis — dera apvaliems raveliams išskrosti.

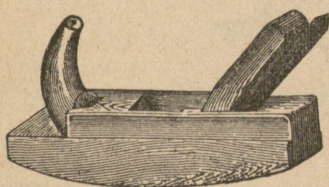

P. 60.

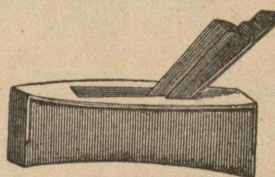

P. 61.

15. **Kupriai** (v. p. 62) vieni turi atkištą kuprą, tai yra: apitaisos apačią išilgai išlenktą pusvaliai (A); kiti turi kuprą vidun įtrauktą, tai yra: apitaisos apačią išilgai vidun įlenktą pusapvaliai (C); bet skersai apitaisos apačia yre lygi (B).

A

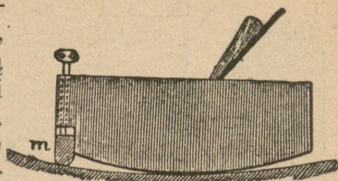

C

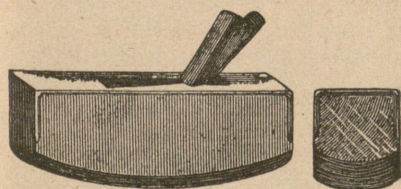

B

Labai praktiškai yra kupris parodytas aut p. 63: jis turi nosį *m*, pakelamą arba nuleidamą su pagalbą šrubo *a*; pertatai galima jūmi abliūti įvairius išlenktus paviršius. Yra ir tokie kupriai, kurių apitaisos apačia yra ir išilgai išlenkta ir skersai. Toksai ablius parodytas

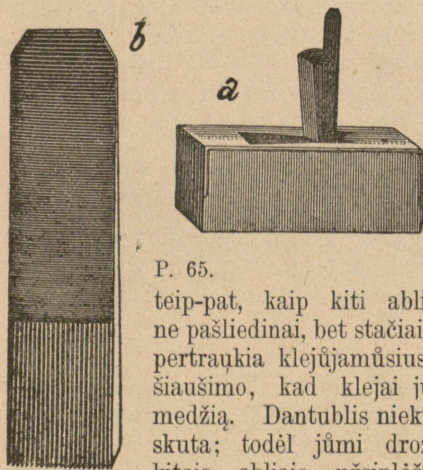

P. 63.

P. 64.

ant p. 64 iš šono ir iš galo. Lygią dalim, praveri dailidei turint zenzublius ir karnizublius su tokiomis pat kreivomis arba kumpomis apitaisų apačiomis.

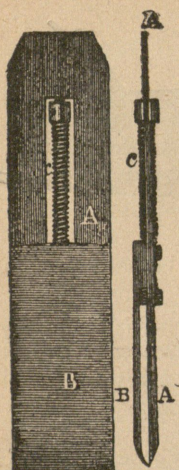

P. 65.

16. Dantublis (arba canublis), kaip regėteis ant p. 65. *b.*, turi ant priešakinės geležėlės šalies smulkus ravelius arba bryželius, išilgai einančius; pertatai jos ašmenis turi smulkiausių aštrius dantelius it smulkiausio pjuklelio; geležis galandas

teip-pat, kaip kiti abliai, tiktai apitaison įsideda ne pašliedina, bet stačiai (veizdėk p. 65 *a*). Dantubliu pertraukia klejūjamūsius kraštus, dėl lygaus pašiaušimo, kad klejai jūba kibtu klejūjant kietą medžią. Dantublis niekūmet neužplėšia, bet skustė skuta; todėl jūmi drožia tūs dalykus, kurie su kitais abliais užsiplėštu, kaip antai: vinkšna,

skroblas ir p., arba labai kietus, kaip jūdmedis (heban), bakoutas ir k. p.

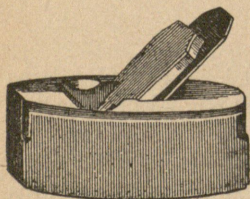

Tėmė. Ant užbaigos, apie ablius turiu visūtinai priminti, jogiai geležis jų stačiaus įdeta apitaisom, jų plyniaus drožia; ir atgaliai, jų pašliediniaus įdėta geležis, jų plėšia medžią. — Didis vargas meistriui su nustatymu dubeltavojo abliaus antrošios geležėlės; daug lengviaus nustatyti tūkart, kai antroji geležėlė B pava-roma yra ant srubo c (veizdėk p. 66). — Dėl neplėšimo, naudinga yra geležį įdedant iškypai (arba išzambiai, išklimbai, t. y. ne stačiai skersai apitaisą) zenzubliams, palcubliams, karnizubliams.

Užrubežiniai abliai.

Lietuviai vartoja vokiškosios rušės ablius, kuriūs čė trumpai peržiurėjom. Bet daug praktiškesni yra angliški abliai, kurie tūm skiriasi nū musiškių, kad neturi priešakyje ragelio, arba turėklelio (v. p. 67), o pačioje apitaisos kiaurinė iškalta ne viduryje, bet truputį patraukta **nū vidurio į priešakį** sekančiu budu: abliušę visūtinai — ant $\frac{1}{4}$ dalies viso ilgio apitaisos; pusleistu- viušę — ant $\frac{1}{5}$ viso ilgio apitaisos; špuntuibliušę — ant $\frac{1}{9}$ dalies viso ilgio apitaisos:

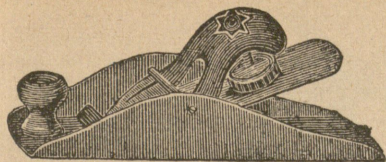
apvalainiūšę	}	ant $\frac{1}{15}$ dalies viso ilgio
štapūšę ir		
karnizubliušę		

P. 67.

Kad visi angliški padargai atsiženklūja dideliu praktiškumu ir primaningumu konstrukcijos (sąstatos), todėl ir prancuzai jau priėmė jų prie savęs; ir musiemsiems tai yra labai linkėtinas dalykas.

Visngeriausi yra amerikaniški abliai, dėlto kad jų geležėlė labai lengvai ir greitai nusistato su pagalbą šrubų ir pruzinų, o apitaisa yra nulietą iš čuguno, lengva ir neišpasakytai stipra ir teisinga. Kaštūja nelabai brangiai, gaunami yra didžiųjų miestų magazinūšę. Kad amerikaniškų ablių negalima pasidirbti namie, todėl čė neužsijemsime išaiškinimu jų sąstatos,

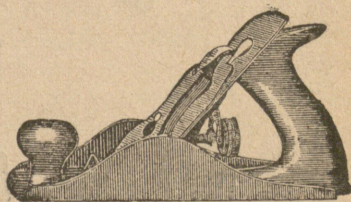

P. 68

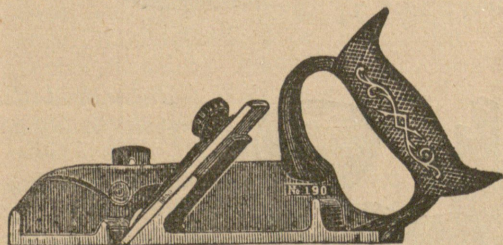
P. 69. Dubeltavasis ablius. Ilgio 8 coliai. Kaštūja 6 r. Nū $5\frac{1}{2}$ c. kašt. 4 rubl.

Leistuvus tos pačios sąstatos, nū 24 colių ilgio, kašt. 15 rubl.; nū 14 col. 8 rubl.

Šarpublis (draskublis) nū $9\frac{1}{2}$ colių kašt. 3 rubl.

P. 69.

P. 70.

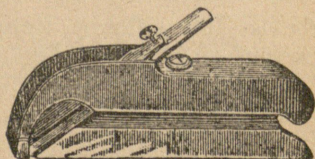
P. 70.

Zenzublis.

Kaštūja 4 rubl.
50 kap.

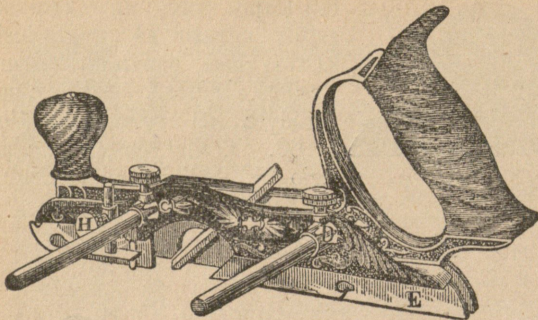
P. 71. Ablius, turįs geležies ašmenis visai priešakyje apitaisos, derąs abliūti prie pat sienos;

kaštūja 85 kapeikas.

P. 71.

bet tiktai parodysime kaip išveizdi nekurie iš jų ir kiek kaštūja šioje gadynėje perkant Rosijoje. (Prekė, arba verčia, parodyta su visą geležėle) P. 68. Viengelažis ablius. Ilgio $7\frac{1}{2}$ coliai kaštūja 2 rubl. 25 kap. (Su visą geležėle).

P. 72.

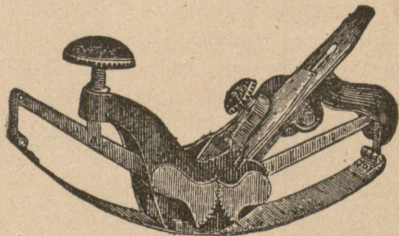
P. 72.

Špuntutblis ir
palcublis
vienkart kaštūja
17 rubl.

P. 73.

Kupris, arba kumpablis,
kursai galima įlenkti vidun,
išlenkti lauko pusėn ir
ištiesti.

Kaštūja 8 rubl.

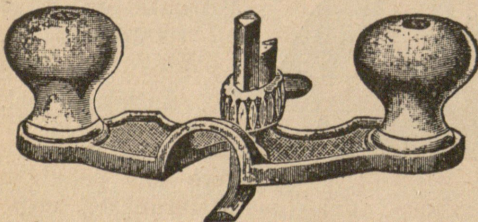

P. 73.

P. 74. Gruntublis
kaštūja 4 rubl. 50 kap.

Abliūjamosios mašinos
pardūdamos yra nū
300 rubl. ir nū 400 r.

Arkliu sukamoji per
vieną adyną gali nu-
žmogaus ranką sukamoji
A. Dailidė.

P. 74.

abliūti 100 sieksnių lentų (ilgio).
amžiaus nuabliūja.

Žmogaus ranką sukamoji

Keidošių Onute.

Parašė Šavasis.

Karšti spindulei vasarinės saulės, prasiveržę par lapus grušių, suaugusių Keidošiaus sodnė, apšvietė žemą sieną namo, prasimušė par langą ir viduryje gričios nutyso ilgais smugiais dulkių, kol neatsimušė į kelius Keidošiaus, sėdinčio ties langą, į kampa stalo ir į purvinas grindis aslos. — Žalia, lapais medžių išblaškyta, šviesa nudažė žaliokai gričios vidų, o su jūmi ir veidus sėdinčių ant sūlo Keidošių, pridūdamą viskam nepaprastą spalvą. Vienok, vis tiek matyt' buvo, jog abudu Keidošiu, pats ir pati, da neseni žmonės. Pats, kokiais šešeis metais vyresnis už pačią, rukė pypkę, atsirėmęs pečiais į sieną. Pati meldėsi, tolidžio vikriais pirštais leisdama žemyn žirniukus ražančiaus. — Balti kaip tošis marškinei jujų liudijo, jog tai šventa diena, nekalbant jau niėko apie tą netikėtą ramumą visūse namūse laikę popietinio darbymečio, kurs vienas Lietuvoje ikvaliai aiškei šventę ženklina.

Ant nuskusto pailgo veido Keidošiaus, jo melinose akysė ir visamę apsiejimę žymu buvo lyg kokia nelengva mislis, kvaršinanti galvą, lyg koks rupestis. Dešinioji vyro ranka tolidžio ką nors veikė: tai bruslotą taisė, tai iš kišenės brusloto kneibikį ėmė krapštyti pypkę ir teip karštai krapštė, lyg tartum mislies išrišimas gulėjo ant dugno pypkės ir tiktai jį reikėjo iš ten iškrapštyti. Bet tabako buvo da daug pypkėje ir mislis, jeigu ir butu buvus ant dugno, tai da gylei gulėjo.

Tūtarpu Keidošiene pabaigė ražančių. Ką patemyjęs vyras užvožė antvožu pypkę ir ištraukęs cibuką iš burnos padėjo ant lango. Tur but jis ir laukė tikt pabaigiant melsties pačią, nes padėjęs pypkę net atsikrunkštė, kaip ir ant ilgesnės šnekos rengdamos. Bet jam dar neprisirengus, Keidošiene jau užklausė jo:

— Tur but tu nori man ką nors sakyti?

— Tai matai, pačiut, aš norėjau tavęs paklausti, ką darysime su Vincu, — pratarė Keidošius, — ar leisime mes jį į mokslą, kaip kiti leidžia savo vaikus, ar liksime namie?

— Kažin, kaip butu geriau, — atsiliepė žmona ir patylėjęs pridėjo:

— Malonu butu, kad vaikas taptu kunigu, malonu butu, kad jis mums akis nušviestu, kad už dušias pasi-
melstu . . . . Bet jeigu jisai pramokęs padaro teip, kaip daugumas dabar daro, jeigu jisai atsisako suvis nū kunigystės?

— Matai, motyn, aš ne apie tai kalbu, kūmi jis turi buti: ar kunigu, ar teip kokiū nors viršininku? Aš tikt tavęs klausiu, kurį sunų tu norėtum palikti ant namų gaspadorium ir kurį taikintum į šalį leisti?

— O tu sakai: ar leisime Vincą į mokslą?

— Paga! mano numanymą leisti į šalį ir leisti į mokslą, tai vis viena. — Nes leisti po senovei kur nors į namus į svetimą svieta nesinorėtu. Namūšę dabar sunku gyventi ir geriausei elgdamos niėko neužvarai . . . .

— Tai, ar tu žinai, tiesa! Į namus ant darbų, ant vargų nesinori ir man vaiką svetimiems padūti. Bet leidus į mokslą ne ant kunigo ir-gi negerai. Niemiela ak klausyties barantysį kunigą ant vaiko, kaip aną nedėlę prabaščius barėsi ant mokinančiųsių vaikų . . . . Skaudu širdžiai girdėti kaip tavo vaiką ko ne pirštais bado kunigas pritardamas: paklydelis, bedievis! . . .

— Tu turi ant mislies Vincų Vincą, kaip matau?

— Tai-gi!

— Na! Šitą vaikina, motyn, tai ir nesupaisysi. Musų prabaščius ant jo šunis karia. Dešvių kunigas laiko jį už velnią . . . . bet paklausk, ką kiti apie jį kalba. Aš neparsenei buvau rėdybos miestę ir tenai teko man netikėtai išgirsti kunigų kalbą apie Vincų Vincą; tai kad žinotumei, visai kita. Gird, tikt kvailas, niėko nesuprantas žmogus gali peikti tokį vyrą. — Jis, gird, ne bedievis ir ne paklydelis, tiktai vienas iš tų vyrų, kurie mato toliaus už kitus, atmena daugiaus ir atmendami rodo kelią kitiems kur eiti, kad išsisaugoti nū didelės nelaimės arba ir amžinos prapulties.

— Na, argi gali buti, kad teip apie jį kunigai kalbėtu?

— Tai-gi matai. Dviem jis brudas, o kitiems geras. Du rėkia: velnias, bedievis! kiti sako: vyras! Supaisykie dabar! —

Nutilo abudu Keidošiu ant valandelės. Tiku ir ramu pasidarė visūse namūse. Tiktai pilkos dulkės mirgėjo žilūse smugiūse saulės spindulių, ir ant aslos, apšviestos saulę, begiojo šešelei lapų, pučiamų leugvu veju. — Pirmutinė atsieliepė vėl Keidošiene.

— Tegul sau daugumas ir giria Vincų Vinčą. Bet gana poros peikiančiųjų, kad suteršti žmogų. Išodis, matai, toli lekia, o garbė slenktė slenkia. Tiesa, jog niėks niėkur nematė nū Vincų Vinco jokio pikto darbo arba piktinančio apsiejimo. Vienok, viso to mažai. Apskelbia, kaip šunis, ir nekalčiausią žmogų užpūla; dėlto arba reikia jūs išsilenkti, arba drutą lazda turėti, kad atsigintum. Vienos nekaltybės neužtenka. Ne, neužtenka! —

— Tai-gi, motyn, dėlto ir aš norėjau su tavim pasišnekėti ir pasimislyti, kaip su vaikais apsieiti. — Vienam, žiurėk, kaip ir nesmagu. — Kalbėjo Keidošius keldamasi nū sūlo. — Laiko da turime ikvaliai, dėlto apmislyk gerai. O aš eisiu dabar pažiūrėtu, kaip piemenįs gano. — Kolaik rengėsi Keidošius, įbėgo į gričių geltonplauke mergaite kaip dešimties metų su rasotą nū prakaito kaktukią ir pilną saują žiedų visokių, kvietkų.

— Mama, mama! Vincų Vincas parvaževo! — linksmi prie motynos pribėgus šukterėjo. — Man parvežė jisai purceleno leliukę, Vincu Katriai kaspiną . . . .

— Vis tai gerai, Onute! — pratarė Keidošiene, glostidama glūtną dukters galvutę, — niėkai tiktai, jog ant to Vincų Vinco prabaščius baros.

— O-gi kažin dėlko jis baros?

— Už tai, Onute, baros, jog išvaževęs į Maskoliją iš kelio paklydo.

— Mama, o-gi mūsų vyskupas ir-gi ak važinėjo po Maskoliją, tai ir jis turėjo ben syki paklysti, o kodel-gi ant jo prabaščius nesibara?

— Vaikeli! ne kiekvienas ir po Maskoliją važinėdamas paklysta iš kelio. Vincų Vincas pardaug su ruskeis susidėjo, tai jis ir paklydo.

— Mamul! o-gi pats mūsų prabaščius tolidžio su ruskeis susideda, o kodėl jis nepaklysta? O gal buti, kad jau ir jis paklydo?

— Et, jau Onute! kalbi niekus! . . . Prabaščius ne už tai baros, kad Vincų Vincas su ruskeis susideda, tik už tai, jog pilnas maskoliško kvapo pagrižo iš mokslo.

Onute nutylo ant kelių akimirksnių, kaip ir apmislydama naują visai žinią, bet tur buti apvaliojimas žinios pasirodė par sunkų dėl jaunų jos proto pajiegų, nes paklausė motynos:

— Mamul! — kaip-gi tai tą maskolišką kvapą . . . tur buti par kur nors pripučia žmogui? . . . Prabaščiui da, gal buti, gerai neprisitaikė pripusti? Ar, gal, jis išsisuko?

Ant šitų klausimų Onute nesulaukė atsakymo nū motynos, nes ta prunkštelėjusi išėjo laukan iš gričios.

(Toliaus bus.)

Katilas ir Pūdas.

(Sakmė.)

Ėmė syki bart' Katilą Pūdas:

— Dėlko tu, kumai, visada teip jūdas?

Katil's Pūdui atsakydams tarė:

— Jūdu manę katilius padarė.

Bet ar tinka, kumai barti, kitą

Už jūdumą neigyta?

Tavo barnis — tikri monai, —

Pažvelgk pirma, kokie paties šonai!

Ak niek's, rėgiu, ir tavęs nemaudo!

Visas susitepęs, pilnas pritukimo . . .

Bet ant kito pamatai ir šiaudą,

O ant savęs nei vežimo . . .

*

Kas tą sakmę nori išmanyti

Tegul ima laikraščius skaityti . . .

Aldonas.

Kalendorius ant kovo mėnesio.

Saulės

Užtekėjimas ir nusileidimas ant Varnių padangės.

Dienos.	Užtekėjimas adyn. min.		Nusileidimas adyn. min.		Dienos ilgumas adyn. min.		Priepūlančios šventės.
1. Sub.	6	18	5	42			4. Sv. Kazimiero, Lietuvos Pa- trono.
2. Ned.	6	16	5	44			
3. Pan.	6	14	5	46			
4. Utar.	6	11	5	49	11	38	5 } 7 } Metų čvertis. 8 }
5. Ser.	6	9	5	51			
6. Ket.	6	7	5	53			
7. Pet.	6	4	5	56			Tame laikė klie- rikai prijema aug- štesnius šventimus: melsti Viešpaties sau gerų kunigų — vadovų.
8. Sub.	6	2	5	58			
9. Ned.	6	0	6	0	12	0	
10. Pan.	5	58	6	2			19. Šv. Jūzapo, visos Bažny- čios Patrono.
11. Utar.	5	56	6	4			
12. Ser.	5	53	6	7			
13. Ket.	5	51	6	9			12 24
14. Pet.	5	48	6	12	12	24	
15. Sub.	5	46	6	14			
16. Ned.	5	44	6	16			25. Apreiškimas šv. M. P.
17. Pan.	5	41	6	19			
18. Utar.	5	39	6	21			
19. Ser.	5	37	6	23			12 52
20. Ket.	5	34	6	26	12	52	
21. Pet.	5	32	6	28			
22. Sub.	5	30	6	30			13 14
23. Ned.	5	27	6	33			
24. Pan.	5	25	6	35			
25. Utar.	5	23	6	37	13	14	13 38
26. Ser.	5	20	6	40			
27. Ket.	5	18	6	42			
28. Pet.	5	16	6	44			13 38
29. Sub.	5	14	6	46			
30. Ned.	5	11	6	49	13	38	
31. Pan.	5	9	6	51			

Mėnesio atmainos.

 Pilnas 6 dienoje, 7 adynoje, 47 min. vak.		 Naujas 21 dienoje, 2 adyn. 43 min. ryto;
 Paskutinė čvertis 13 dien., 10 ad. 19 min. ryto;		 Pirmoji čvertis 29 dien., 6 ad. 46 min. nū ryto.

Jomarkai.

Kauno rėdyboje: Vydžiūšę seredoje par 4 nedelias gavenios; Kamajūšę 4, Dusėtūšę 25, Tauragiūšę 4, Remygaloje 19, Siauliūšę 4—10, Saukėnūšę 19, Šaduvoje 19, Joniškyje pusiaugavenyje, Skūdę pirmamę panedelyje gavenios, Plungeje panedelyje pirmosios nedelios gavenios, Raseiniūšę 19, Šileliūšę seredoje 3 ned. gavenios, Kvedainoje 4, Naumiestyje 19.

Vilniaus rėd.: Alkenikūšę 4, Olitoje 4, Jeznoje 19, Smarfonyje — pusiaugavenyje, Drujoje — pirmoje gavenios nedelioje.

Vitebsko rėd.: Velyžiuje — antroje nedelios gavenioje, Sebežiuje — pirmoje gavenios nedelioje ir 25.

Užrubežinių piningų prekė.

Marka = 46 kap.; gulden'as = 78¹/₂ kap.; frank'as = 37¹/₂ kap.; šterlingų svaras = 9 rubl. Jų prekė nūlat maždaug atsimaino.

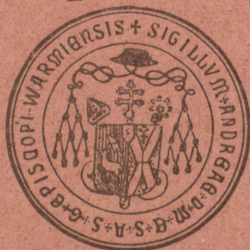
Atsakąs rėdaktorius **F. Saunus Tilžėje**; prie jo siųst raštus, rėnkraščius ir piningus; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas: **Herrn F. Saunus, Tilsit, Wasserstr.**

Spaudinta pas J. Šenkę, Tilžėje.

Apgarsinimai.

Tarpe keliu savaiciu bus naujai perveizdetas „Balsas Balandelés“, mano spaustuvėje atspauostas, kuris kaip ir Mažas Aukso Altorius turēs pečvieti ir pavelyjima

Imprimatur
Frauenburgi, die 27. Juli 1896

+ Andreas
Episcopus Warmiensis

švesiausio Vyskupo Ermlianto Kitar spaustos malda-
knyges to netur.

Su gūdonę

J. Senke, Tilžeje, Goldschmiedestr. 8.